

Čehoslovani.

Zastopniki strank iz Čeh, Morave in Sleške, udeleženi pri tem posvetovanju, vstrajajo pri svojih od davna zagovarjanih načelih, merečih na uvedbo v veljavo državnega prava in zagotovljenje primerne zastopanja korone Češke v svetu korone, na izvršenje pravičnih volilnih redov, kakor tudi na izvršenje jednakega prava narodnosti v vseh deželah korone Češke in na razvoj samouprave, oni proglašajo voljo, postaviti se odločno za složno varovanje teh načel in njih praktično izvršenje, in poštevajo za ugodno delovanje v teh smerih ali napravljenih kot uspešno, da bi na vse te strani vse udeležene stranke gledale na skupno sporazumljenje.

Tako se zove doslovno resolucija, posledica, razgovaranja, ki se je vršilo v 1. dan nov. t. l. na konferenciji zastopnikov vseh strank iz vseh sedanjih ali glavnih dežel češke korone. Od leta 1863. so hodili zastopniki češkega naroda v kraljestvu in na Moravi svoja pota, ko so se bili v kraljestvu odločili za abstinenčijo, v Moravi pa za udeležbo v državnem zboru.

Sedaj so se prvič zopet sešli, in pridružili so se jim slovanski zastopniki (po češkem in poljskem odposlancu) tudi iz Silezije. Uže samo dejstvo, da so na poziv moravskih poslancev zbrali se na skupno posvetovanje delegati vseh sedaj poštevanih dežel češke korone, kaže na moralno vrednost tega razgovaranja; in veljava v tem pogledu je še večja, da so prišli k posvetovanju odposlanci Mladočehov, Staročehov in veleposestva ali plemstva češkega iz kraljestva in Morave. S tem so dokazali, da ni med njimi tolikega nasprotstva ali medsebojnega sovraštva, da bi ne zmagala skupna ljubezen do naroda, da bi ne postavljale stranke narodovih interesov više, nego specijalno strankarske in osebne. Kakor so Mladočehi črnili ne le med Čehoslovani, ampak tudi med Poljaki in Slovenci, misliti bi bilo, da do skupnega posvetovanja vseh strank iz vseh

čeških dežel ne more priti nikakor, in v resnici je vladal med Slovani skepticizem tu in tam, in so se seosebno nacionalni nasprotniki Čehov in vsega Slovanstva veselili, da ne pride do konferencije, še manj pa do kakkega pozitivnega sklepa. Tudi na to stran so se varali narodni nasprotniki, kakor med Slovani ti, kateri ne marajo imeti z Mladočehi nikake zveze. Staročehi sami in češko plemstvo so pokazali, da Mladočehi niso tako strašni, kakor jih slikajo; ako pa stranke med češkim narodom samim ne odmetajo absolutno skupnega postopanja z Mladočehi, je to še manj umestno, da med drugimi Slovani, kakor rečeno, seosebno med Poljaki in Slovenci ne prenehajo Mladočehov črniti in v opoziciji proti njim opravičevati svoje oportunističsko politikovanje. Odlej vsaj nekaterim „konservativnim“ strankam med Slovani odpade ta argument opravičevanja oportunističkega postopanja, in to je tudi velik moralen uspeh skupne konferencije strank vsega čehoslovanskega naroda.

Kar se dostaja vsebine same sklenene resolucije, obseza ista glavne ali kardinalne točke občečeškega programa. Na prvem mestu se povdarja državno pravo, in to ne samo v teoretiškem pomenu, ampak tudi v smislu, da pride v veljavo praktični. Zjedinjenje v tej fundamentalni točki ni v sedanjih časih brez pomena. Staročehski poslanci iz Morave so se poslednja leta vedli tako, kakor da bi popolnoma prezirali češko državno pravo; kazali so dejanski svoj partikularizem tudi s tem, da so se l. 1863. bili odcepili od Palackejevega predloga, vsled katerega so bili nastopili Čehi kraljestva politiko abstinenčije. Gledé na Sleško sta pa še celó delegata iz te pokrajine na tu mišljeni skupni konferenciji povdarjala nekako specijalno, od skupne ločeno politiko, prezrši pomen državnega prava, dasi sta potem složno z ostalimi delegati glasovala za predloženo resolucijo. Iz postopanja sleških odposlancev se je razvidelo nekaj takega, kakor pri Slovencih, specijalno koroških; domače najskromnije potrebe jih ne morejo

povzdigniti do višega stališča, s katerega se je boriti za iste in še večje, t. j. odločilne potrebe. Dr. Herold je take in drugih vrst oportuniste temeljito poučil, razloživši, da opozicija ni namen, ampak sredstvo, ki naj bi vedlo k preobratu na boljše, in to ne v smislu mrvic, ampak vsega sistema.

Naglašanje državnega prava je pomenljivo tudi gledé na češko plemstvo, o katerem so uže menili, da je popolnoma opustilo to pravo ter se do cela postavilo na stališče sedanje obče cislitavske ustave. Nemški liberalni stranki je tu spodletelo za dobro, ko je plemstvo češko soglasno sprejelo navedeno resolucijo.

Gledé na vse točke resolucije je važen izrek, da vse stranke v s t r a j a j o pri naglašanih načelih, torej so s tem izjavile, da se niti nikdar izneverile niso bile tem načelom. Po takem je pravično soditi, da je le taktika zavedla plemstvo in moravske Staročehi, kakor še posebe sleške Čehoslovane, da je bilo videti, kakor da bi omahovali ali bili popustljivi gledé na državno pravo. Resolucija je sedaj kar nakrat vse pojasnila, oziroma tudi popravila.

Nemška liberalna in nacijsionalna stranka v soglasju z vladnimi organi, potem Poljaki in Madjari so kar pometali poslednja leta s češkim državnim pravom, sosebeno zaradi tega, ker so se potezali za to pravo jedino Mladočehi, a Mladočehov, ker so bili osamljeni, niso hoteli poštovati. Sedaj pa ponavlja češko plemstvo, da v s t r a j a pri svojih starih načelih, torej tudi pri češkem državnem pravu, katerega se je neprestano držal pok. grof Clam Martnic. S plemstvom odslej vendar ne bodo mogli takó lahko pometati, kakor so menili postopati z Mladočehi. Češko plemstvo je glasno povedalo, da mu ni bilo treba sprejemati načel morda še le od Mladočehov, ampak da vstraja pri teh načelih, od katerih se torej ni bilo odmaknilo. In zasluge, da je prišlo do take odločne izjave, nimajo le Mladočehi, ampak tudi ti, ki so provzročili, da naposled zmaguje po Mladočehih stari program zopet tudi pri Staročehih in češkem plemstvu.

Pri naglašanju potrebe, da bi bili Čehoslovani češke korone zastopani primerno tudi pri koroni, t. j. po kakem posebnem ministru, se mi ne bomo mudili, kajti stvar je takó jasna, da je le sedanja anomalija, provzročena po vladnem sistemu, prozvala vložnje tudi te točke v skupno resolucijo. Poljakov ni nad 3 milijone, a imajo svojega ministra; a Čehov je 6 milijonov, pa da bi ne imeli nobenega! Nemško-liberalna stranka gotovo ne zastopa vsega nemškega naroda, ampak le znaten del tega naroda, a vendar je dobila posebnega člana v ministerstvu, ne gledé na to, da so drugi ministri nemške krvi, in uže zaradi tega skrbé za nemško narodnost. Ko bi se ravnali po analogiji Nemcev, morali bi imeti tudi Slovenci ali vsaj s Hrvati skupno jednega ministra rojaka.

Jednako se ume samo po sebi zahteva, da bi se izvršili pravični volilni redi, in ravno, da morajo češko-slovanske stranske naglasati to potrebo, kaže, kakó trpé zaradi sedanjih volinil redov ne samo Čehi, ampak tudi drugi Slovani, sosebeno gališki Rusi, Slovenci in Hrvati.

Četrta in aktuvalna glavna točka skupne resolucije je zahtevanje, da se izvrši jednako pravo n a r o d n o s t i v vseh deželah češke korone. Tu je velik napredek uže v povdarjanju n a r o d n o s t i, katero izključuje dosedanje omejevanje jedino na jezik. Doslej, in tudi pri Dunajskih punktacijah, so zahtevali Staročehi jedino jezično enakopravnost, v tem ko je zagotovljeno tudi v sedANJI ustavi vsakemu narodu varovanje in gojenje narodnosti in jezika. V narodnosti je obsežen tudi jezik, ne pa v jeziku tudi narodnost, in le poštovanje narodnosti vede do pravega cilja, to je do zaresnega izvrševanja narodne enakopravnosti.

Skupna češka konferencija se je morala kot taka omejiti na zahtevanje izvršenja jedneakega prava narodnosti za Čehoslovane dežel češke korone; ali delegat plemstva princ Schwarzenberg je razglasil, da klub konservativnih veleposestnikov stremi za izvršitvijo narodne enakopravnosti v v s e j d r ž a v i, torej za vse narode.

Jednako so povdarjali lani, letos in uže več let Staročehi potrebo izvršenja narodne enakopravnosti za vse narode; pri Mladočehih se ta točka ume takisto sama po sebi.

Naposled povdarja resolucija načelo razvoj samouprave ali avtonomije. Ta točka, kakor točka o narodni enakopravnosti v zvezi z državnim pravom, potrebuje posebnega pojasnila.

V resoluciji je še dodatek, da hočejo stranke složno postopati v namen ugodnega vspeha, in želé vselej gledati, da bi se v obsegu teh točk sporazumevale poprej.

V navrščenju točk nam ni gledati na logiko sestave, ampak na točke kot take; postavile so se, ker so vse potrebne, in postavile so se takó, ker ni bil namen pri tej prvi skupni konferenciji, določevati tudi taktiko, ampak samo pokazati, v čem se vjemajo načelno vse stranke vseh dežel. Kakó bodo postopale stranke za vsako točko, ni določeno naprej, pač pa je dodano, da se bodo sporazumevale naprej gledé na vsako točko, in če treba, tudi gledé na jedno in isto točko za vsak odločen korak posebe.

Da bodo velike težave pri določevanju taktike, učé dosedanje parlamentarne skušnje tudi v avstrijskem ustavnem življenju; ali glavno za sedaj ostane, da razni činitelji vedó, pri čem da so gledé na stranke češkega naroda. Jasnost, kolikor je izražena v skupni resoluciji, je neizmerne važnosti, ker je za vselej zatrla negacije tam, kjer so postavljene kardinalne točke kot nekaj pozitivnega, nepremičnega. Nasprotniki z raznimi strankami, vladni sistemi in drugi činitelji bodo odslej

morali poštovati pozitivnost te resolucije, in to je praktičen pomen na znotraj.

Razne točke, seosebno pa državno pravo, razvoj avtonomije in narodna enakopravnost so same po sebi v logični zvezi ali, še bolje, v stvarni zavisnosti. Ko bi bilo uže izvršeno državno pravo s praktično veljavo, kakor je umejo vse češke stranke, umelo bi se samo po sebi, da bi bila v tem pravu obsežena tudi narodna enakopravnost in razširjena samouprava. V smislu teh strank, poleg izvršitve državnega prava povdarjati še narodno enakopravnost in razvoj samouprave, je odveč, je pleonazem, umeven sam po sebi, kakor je v prirodnih zakonih jasna posledica pri znanih vzrokih. Ali državno pravo češke korone ni še izvršeno, ono še le čaka na uvedbo v veljavo, in to je vzrok, da se poleg tega povdarja navedeni pleonazem. Liberalni Nemci vsaj postavljajo pretvezo, kakor da bi Čehoslovani ne hoteli ravnati se za nemško narodnost po načelu jednakega prava za vsako narodnost, in zato so dr. Mattuš in drugi povdarjali ob raznih prilikah, da je treba pred državnim pravom izvršiti narodno enakopravnost. Potem bi ta pretveza odpadla, in zato je dobro, da se je tudi skupna konferenca poprijela tega načela v svoji resoluciji. Ravno iz tega je razvidno, da se vse stranke češke narodnosti vseh dežel združijo tudi v taktiki, vsled katere bode treba skupno postopati najprej za izvršenje narodne enakopravnosti in potem še le za izvršenje drugih točk.

Skupna resolucija v tem pogledu vede logično do ciljev, kateri niso bili prej jasni med Čehoslovani, in se poslednji nakrat približajo v taktiki Slovincem, galiskim Rusom in vsem tem narodom, ki na prvem mestu koprne po izvršenju narodne enakopravnosti. Celó Mladočehi, kakor Staročehi češkega kraljestva, morajo po logičnem smislu skupne resolucije premakniti svoje stališče iz deželnega zbora v Pragi v državni zbor na Dunaju.

Doslej so menili tudi Mladočehi, da jim je zahtevati narodno enakopravnost v lastnem dež. zboru v Pragi; odslej so se zavezali postopati skupno s Čehoslovani Morave in Silezije; nasproti deželnima zboroma moravskemu in sileškemu so pa za skupno postopanje onemogli. Za skupno postopanje je sedaj bojišče in središče jedino državni zbor Dunajski. To ostane potrebno seosebno za sleške Slovence celó tedaj, ko bi se poprej volilni redi izvedli pravično, in vprašanje je sploh to, ali bi bilo možno doseči pravičnejše volilne ređe za deželne zbore in državni zbor zunaj poslednjega. Torej tudi za izvršenje pravičnejših deželnih volilnih redov bode moral priti pritisk iz središča, t. j. iz postopanja v državnem zboru.

Čehom kraljestva bode neprijetno, popustiti sedanjó taktiko, s katero so potom Praškega dež. zbora stremeli za izvršenjem narodne enakopravnosti; ali

Slovanom sleškim, Čehoslovanom moravskim, Slovincem, istrskim Slovanom in dalmatinskim, gališkim in bukovinskimi Rusom. torej veliki večini Slovanov cislitavskih, bode le po godu, vsem pa na dobiček. Zapomniti je vsem cislitavskim Slovanom, da izjava princa Schwarzenberga veže češko plemstvo, oziroma konservativni klub veleposestva, da hoče isti klub potegovati se za izvršenje narodne enakopravnosti v vsej državi, in to je možno dosežati jedino v državnem zboru. Mladočehi in Staročehi pa mi posebe opozarjamo, do kam vede, gledé na taktiko, pomen skupne resolucije, specijalno njenega naglašanja izvršitve narodne enakopravnosti.

Mi smatramo ta izvod posledice za postopanje v pogledu na narodno enakopravnost za jeden najugodnejših in važnejših za vse slovanske narode cislitavske, kakor za Čehoslovane in njih državno pravo posebe.

S skupno resolucijo so češke stranke odstranile največe zapreke, zaradi katerih se niso slovanski oportunisti hoteli približevati Mladočehom; ti poslednji so sedaj skupno z drugimi češkimi strankami dosledno podali takó rekoč roko vsem ostalim slovanskim strankam, ki potom državnega zbora zahtevajo izvršenje narodne enakopravnosti. In te slovanske stranke izgubé v slovanskih narodih vse zaslombo, ako ne bodo hotele postopati skupno z zastopniki češkega naroda, med katerimi je sedaj o narodni enakopravnosti proglašena jedinstvo v načelu in v pravi posledici tudi v taktiki.

Tudi Čehom ne bode možno več očitati, kakor da bi stremeli jedino za svojim zgodovinskim državnim pravom; oni morajo kot sredstvo za cilj zahtevati najprej izvršenje narodne enakopravnosti, in to ne v kakem dež. zboru, ampak jedino v osrednjem parlamentu, kjer se srečajo z istim stremljenjem vseh ostalih slovanskih zastopnikov razun poljske frakcije.

Tudi težanje po razvoju samouprave ne bode na to stran motilo čeških zastopnikov dežel češke korone; kajti videli bodo in vidijo, da razvoj samouprave pred izvršenjem narodne enakopravnosti bi vedel ne k cilju, ampak proti cilju. Za razvojem samouprave bode stremeti še le po izvršenju narodne enakopravnosti, in bode potem razvijanje samouprave, sc. deželne, bližalo Čehoslovane k uvedbo v veljavo češkega državnega prava.

Po vsem tem skupna resolucija delegatov vseh strank vseh dežel češke korone implicate obseza ne samo kardinalne točke češkega programa, ampak v pravem izvajanju posledic tudi k spremembi dosedanje taktike, dosledno do skupne taktike zastopnikov vseh slovanskih narodnosti, zastopanih v državnem zboru, pri izključenju poljske frakcije. Čehoslovani v pravi doslednosti skupne resolucije njih delegatov bodo odslej v državnem zboru zahtevali najprej izvršenje narodne enakopravnosti, in, ker se ne omejujejo več na jezik, ampak poštrevajo narodnost kot tako, bodo stremeli tudi za primerno organizacijo ali juristiške organe, po ka-

terih se bode varovala in razvijala narodnost z jezikom vred vsakega naroda posebe. Še le potem bodo češko-slovanske stranke mogle uspešno stremeti za izvršenjem razvoja (dež.) samouprave; tako razvijanje potem ne bode škodovalo ne Čehom moravskim in sleškim, ne ostalim Slovanom po zastopih raznih dežel, in Čehi kakor drugi

zgodovinski državnopravni narodi, bodo mogli uspešneje stremeti za izvršenjem tudi svojih specialnih državnih prav. Po takem je skupna konferencija, ako se bode držala strogo svoje skupne resolucije, zgodovinskega pomena za nadaljnje razvijanje avstrijskih narodov, sosebno slovanskih.

Konferencija čeških poverjenikov v Pragi.

Septembra meseca so moravski Staročehi sprožili misel, da bi se sešli zastopniki deželnih zborov in državnega zbora vseh dežel češkega naroda na posvetovalje, da bi ukrenili kaj skupnega v pogledu na nevarno položaje, v katerem je sedaj narodnost Čehoslovancev vseh dežel. Ta predlog je sprejel radostno ves češki narod, in prva posledica je bila, sklicati konferencijo, na kateri bi bile zastopane vse stranke češkega naroda v kraljevini, v Moravi in Sleški. Do te konferencije je prišlo 1. nov. t. l. v Pragi in sicer v jedni dvorani „Mestianske besede“. Došli so:

Iz Morave kot zastopnik konservativnega veleposvestva grof Egbert Belkredi; kot zastopnik čeških poslancev Bubela, dr. Fanderlik, dr. Meznik, bar. dr. Otokar Pražák, Zapletal in dr. Začek; za narodno stranko dr. Tuček in Heimrich, in iz Sleške p. Swięży in dr. Hrubý; iz Češke za konservativno veleposvestvo grof Buquoy, princ Ferd. Lobkovic, princ Karol Schwyrzenberg, stolni dekan monsig. Hora, bar. Leonhardi, dr. Berger, dr. Braf; za poslance mladočeske stranke dr. Ed. Gregr, dr. Herold, dr. Engel, prof. dr. Kaizl in K. Tuma; za staročeske poslance grof Harrach, dr. Mattuš, dr. Rieger, dr. Šolc in A. O. Zeithammer; za skupino Škardovo dr. Škarda.

Na predlog dr. Riegra je bil izvoljen predsednikom grof Egb. Belkredi. Ta je dal besedo najprej dr. Fanderliku. Ta razlaga, da se je sklicala konferencija zaradi političnega položaja, katero je označeno v odstopu Dunajskega in Pražaka in v nevarnosti, da bi prišla na krmilo nemška levica, katera bi kot vlada bila nevarna Avstriji in Čehom, zato je da je treba najti poti, da se zapreči ta nevarnost. Glavni vzrok da je v razporu na Češkem. Tu da je glavna teža, dokler pa traja tukaj boj, ne more se ta teža priznati v Avstriji, zato da je bila misel moravskih poslancev, naj se taktički najde sredstvo v od pomoč. V Avstriji ne more nobena stranka za se imeti uspeha; to je možno le v jednotno nacijski državi, kjer prime za veslo jedna stranka in uravnava svojo politiko po svojem programu. V mnogozjezični Avstriji pa ne premaga nikdar jedna stranka ostale stranke in druge mogočne činitelje. S tega stališča se je posvetovali. Vprašanje pa je: Ali je možno najti sredstvo v sporazumjenju? V jedni seji ne moremo tega določiti, pač pa nam je skrbeti, da ne pretrgamo niti.

Graf Harrach meni, da ves češki narod želi približanje strank; skupna načela so: državno pravo, enakopravnost, zastop dežel češke korone v sovetu korone. Skupno postopanje je možno; v taktiki bi morale odjenjati vse stranke. Z Nemci je tudi sprava potrebna, toda le z revizijo Dunajskih punkcij. Posl.

Swięży povdarja, da je Sleška vez med zapadnim in vstočnim Slovanstvom, je v velikih silah, ker nima ne srednjih, ne strokovnih šol, in osnovne šole so z večine utrakvistične, pri sodiščih in uradih dobivajo Slovani nemška rešila. Pred vsem za Sleško bi bila skupna taktika potrebna.

Dr. Herold trdi v imenu Mladočehov, da so tudi oni za skupno postopanje, ali da je treba razpravljati konkretno, sosebno gledé na taktiko. Svoje taktike oni ne morejo opustiti, naj druge stranke predlagajo na to stran. Za Sleško hočejo oni sodelovati, naj se le predlaga, kakó.

Dr. Začek vidi, da od dr. Herolda podana zadača je velika; na Moravskem občutijo najhujše sedanje položaje. Prva njih opora v vladi je odpadla. Mi, moravski Čehi, se bomo ravnali po tej taktiki, katero določijo vse češke stranke; vprašanje ni, ali stopimo vsi v opozicijo; kajti to se ravna po potrebi in razmerju. Treba je konstatovati, kaj nas veže, da bodemo v tem postopali skupno. Danes ni možno izdelati vsega programa, pač pa določiti kardinalne točke.

Dr. Iul. Gregr povdarja, da Mladočehi so za sporazumjenje; oni so se vedno v vseh važnejih oprasanjih obračali do ostalih strank, in takó bodo delali tudi dalje pri vseh znamenitih političnih korakih.

Dr. Hrubý vidi, da je sporazumjenje možno; zaradi boja v Čehah in Moravi trpé najbolj sleški Slovani, in če ne bode bolje, utegnejo oni poginiti. Sleški Slovani so uže dolgo za skupno taktiko vsega češkega naroda, ne pa vsake dežele posebe. Mi smo v nemškem morju, proti kateremu se borimo uže 1000 let, vse drugo nam je postransko. Tudi, ali se postopa zmerneje ali odločnije, nam je vse jedno, če se le poštevta glavna stvar. Mi smo skupno jedna četa; češki narod je spredej, na Moravskem smo nekaka rezerva, ali dobra. Mi nismo proti opoziciji, ali naš narod v Sleški ni še zrel zanjo. Poštevati je treba naše razmere, da skupno dosežemo državno pravo. Pri nas imamo poleg političnih tudi narodne in verske zavire. In vendar smo jih zmagali, ko so protestanti volili duhovnika Swięžega in drugod katoliki protestanta. Staročehi in Mladočehi so nam jednako dragi; obojim hočemo pomagati. Principi nas ne ločijo, le taktika. Dr. Iul. Gregr je nekako razodel, da skupno postopanje bi bilo jedino v opoziciji. S stališča vsega naroda bi bilo to možno le od slučaja do slučaja. Mi nismo za brezozirno opozicijo; Mladočehi ne postopajo nepravilno zastran tega, ampak zaradi tega, ker nasprotujejo faktorju, ki je bil zavira, da niso prišli naši najhujši sovražniki na krmilo. Zato bi bil uspeh ne samo v približanju naših nacijskih strank, ampak tudi h klubom prejšnje resnice. V slučaju, da bi zavladala levica,

bi utegnili germanizovati Sleško in po cele kraje Morave. Pri nas naj bi se izvršila narodna enakopravnost vsaj v mejah zakonov. Potrebni ste dve stranki na Češkem, stara in mlada. Danes naj bi se združili vsaj v tem, da bi se izpolnile nekatere zahteve vsaj za Moravo in Sleško.

Dr. Iak. Škarda se zahvaljuje, da so povabili tudi njegovo skupino, katera se je vstvarila na podstavi priznanja dveh principov, namreč državnega prava in enakopravnosti. On je za poseben odbor, ki bi izdelal skupni program; ako bi vlada ne sprejela tega, ne ostane drugega, kakor odločna opozicija. Potrebno pa bi bilo, da bi si stranke ne metale polen pod noge, temveč da bi iztaknile kak modus vivendi. Dr. Taček je tudi za ozi odbor, ki bi izdelal skupen program, danes pa da bi dosegli skupno izjavo, da priznavajo združjenje in da hrepené po njem. Grof Harrach je najpoprej za združjenje v skupnem, potem za določanje taktike, katera bi bila najboljša od slučaja do slučaja.

Dr. Iul. Gregor je pričakoval, da se že danes predloži izdelan skupen program, potem ko vemo, v čem se ločimo glede na program in taktiko. Celó v državno-pravnem vprašanju, torej v najkardinalnejšem vseh vprašanj, je veleposeststvo drugih mislij, kakor mi, in še celo Staročehi se glede na postopanje držé drugega stališča. Mi n. pr. težimo po enakopravnosti v vsem obsegu kraljestva. Tu so gospodje, ki so se združili za punkcije; od njih se mi jako razločujemo. Ako se hočemo združiti v taktiki, morajo biti vsaj glavne potrebe v naših političkih stremljenjih jednake.

Dr. Škarda namerja predložiti poseben predlog; dr. Škarda je zato, da se združijo poprej v glavnih stvarih.

Princ Schwarzenberg: Klub konservativnega veleposestva je sprejel moravsko vabilo, katero ima poseben nacionalno politiko pred očmi, dasi naš klub ni nacionalen, in to zaradi tega, ker ves naš klub stremi vedno za nacionalno enakopravnostjo ne samo v deželi, ampak v vsej državi, in potem zaradi tega, ker nas vežejo nekatera skupna načela s staročesko stranko. Jaz nisem preverjen o soglasju vseh teh strank v političkih ciljih. Jaz kažem le na motive, katere smo razkrili glede na soglasje adrese l. 1889, in ti razlogi veljajo še danes. Dr. Herold trdi prav, da v taktiki se ne more z lehka kaj popustiti. Taktika mora za vsako stranko biti nekaj stabilizovanega ali utrjenega. Konkretno bi bilo to, da bi se popustila radikalna in načelna opozicija. Taka je mladočeska opozicija, kakoršna se je pokazala pri valutnem vprašanju. Mi tudi ne podpiramo v vsem vlade; če se ne bomo zlagali s kakim predlogom, bomo glasovali proti njemu. Doslej se to ni godilo, in vlada vé, da jej je to premisliti. Glavna napaka Mladočehov je, da precenjujejo silo svojega naroda. Dajo se motiti po zgledu drugega naroda, katerega pa ne moremo posnemati. Mladočeska stranka pač računi s krizo zunanje politike, katera pa po Božji volji ne nastane. Vedno vede do cilja, ako se pridobi zaupanje vlade in korone. Nam nasprotna stranka zastopa načelo liberalnega centralizma; tem ne morete postaviti nasproti drugega kakor konservativni avtonomizem ali pa nacionalni radikalizem, ki pa je jednak socializmu, katerega pač nečete. Druge poti ni, kakor združjenje s strankami državnega zbora.

Dr. Herold: Pri presojevanju razlik programov je treba poštovati stvarne razlike, ne pa umetno napra-

vljenih. Le po odstranjenju stvarnih razlik more se doseči združjenje. Glede na taktičsko postopanje naše stranke, je očitano, da delamo opozicijo iz principa, nepravilno. *Opozicija ni program ali konečni cilj politike*, ampak jedino sredstvo v doseženje tega cilja. Naša opozicija ni torej posledica stališča načelne opozicije, ampak mi delamo opozicijo zaradi načela; kajti *mi smatramo vladni sistem narodu škodljivim, vlado samo kot nam sovražno vlado; zaradi tega delamo opozicijo. Opozicija je zaradi tega le posledica vladnega sistema*, opozicija mora pa tudi zavedati se svojega cilja in se mora torej obračati proti vsemu, kar krepi in utrjuje vladni sistem. Vladi delati opozicijo v malenkostih, podpirati pa sistem v važnih stvarih, to ni opozicija, to je napaka. Narod naš je v načelnem nasprotju proti vladnemu sistemu, in zato je potrebna načelna opozicija. Oportunistička politika češke delegacije od l. 1879 naprej ni vedla do cilja, in zginila je teža češkega programa. Postopanje vlade zaukazuje poostreno opozicijo. *Mi smo se od začetka krotili v drž. zboru; to pa ni pomagalo. Glede na sporazumljenje z ostalo desnico je potreba pomisliti to-le: Ali more češki narod vstopiti v zvezo, v parlamentarno vladno večino, dokler je vladni sistem nespremenjen?* To je izključeno. **Z desnico bi se mogli združiti na podstavi parlamentarne opozicije.** Ali pa se odločijo zato Poljaki in Hohenwartov klub? Gotovo ne! Saj je še princ Schwarzenberg zatrdil, da opozicija ni še potrebna. Tega obnovenja desnice na podstavi skupne taktike, torej pri danih razmerah, ni možno doseči; poprej bi se vstvarila formacija, pri kateri bi se združili v zaščito prav in interesov naroda, in takemu združjenju se mi nismo ustavljali nikdar; takemu združjenju tudi ni škodljivo odločno postopanje naroda.

O približanju vlade k Mladočehom ni tukaj govoriti; tu bi bila potrebna neposredna intervencija vlade same. Svetuje se nam, da bi popustili opozicijo; ali ravno v opoziciji se kaže moč narodova, in tudi ti, ki ne odobrujejo opozicije, naj bi je vsaj ne slabili. Energično postopanje naroda v Čedah ne more škodovati češki stvari v Moravi in Sleški.

Zaradi tega, da smo sedaj šibki v Sleški, ni potreba zadrževati nacionalno silo v Čedah. Kolikor večja je agilnost tukaj, toliko silnejša je naša stvar v Moravi in Sleški. Borec se za državno pravo, vemo, da bo odločitev v kraljestvu morala koristiti tudi Moravi in Sleški. Trdi se, da nadcenjujemo silo narodovo, jaz pa menim, da jo poprej podcenjujemo, in v tem je bila vedno slabost našega položaja.

Tudi konservativno veleposestvo, ki ni sedaj naših nazorov, spozna, da je opravičeno naše stališče. Danes gre za skupno akcijo; vsi in vselej se moremo združiti vsaj v obrambi interesov vsega naroda, in zato radi podajemo roko.

Princ Schwarzenberg trdi, da vlada ni zafajala političkih načel, katera je bila razglasila ob nastopu; treba da je praktičkih rezultatov, takih pa da ne kaže sedanja taktika opozicije. Vlada se naslanja na levico, kakor pravi, ker nima opore več pri Čehih. Ako so Nemci šli pod zaščito vlade, moremo doseči tudi mi to. Sprava (Ausgleich) bi približala vlado k Mladočehom. Poprej vsaj je bilo tako. K demokratičkim načelom Mladočehov mi ne pristopimo (dr. Herold: na to niti ne mislimo).

Dr. Rieger ponavlja svojo staro ljubezen do prejšnje desnice, misli, da brez pomoči drugih ne dosežejo Čehi nič; poprej so dosegali vsaj mrvice. Vlada tudi ne more vsega storiti. Iščimo to, kar nas druži, ne pa tega, kar nas loči. Za državno pravo smo bili vedno tudi mi, in tudi mi hočemo, da bi se ne delile dežele češke korone. To nas druži in tudi načelo enakopravnosti. Potem odobruje točke, ki so navedene v resoluciji. On pa je za oportunističko politiko, kakor princ Schwarzenberg. Opozicija naj bi bila opozicija svobodne roke, ne pa a tout prix. Za to vlado bi utegnila priti še slabša.

O k r i t i k i d r. M a h n i č a.

III. K razširjanju poganstva, z nasprotniške strani nam namišljenemu.

d) *Gledé na bogoslužjenje, specijalno liturgijo ali mašo.*
 7) *Liturgija rimske cerkve.*

(Dalje).

Nato sledi v starem klementinskem kanonu molitev za sveto cerkev, razširjajočo se od jednega konca (zemlje) do drugega in pridobljeno z drago krvjo Kristovo (Act. XX: 28), da bi Bog isto ohranil vedno neporušno in nespremenljivo; za ves episkopat, ki prav ravna z naukom resnice II. Timoth. II: 15; za malost daritev darujočega škofa ali svečenika, za ves presbiterat, za dijakone in skupni kler, da bi Bog razsvetlil vse in napolnil s svetim Duhom; za (še pogansega) cesarja, za gosposke in za vso vojno, da bi bilo položenje kristijanov mirno, da bi oni torej vse življenje živeli v miru in slogi in mogli hvaliti Boga po Jezusu Kristu, svojem upanju. Potem se spominjajo še vsi, od nekdanj Bogu ljubi sveti patrijarhi, proroki, pravični, apostoli, mučeniki, spoznavalci, škofje, svečeniki, dijakoni in ostali, ki pripadajo kleru, ter lajiki, katerih imena so Bogu znana. Potem se zopet nadaljuje molitev za žive, in sicer pred vsem za skupno ljudstvo, da bi je Bog ohranil kot kraljevsko svečeništvo in kot posvečeno ljudstvo (I Petr. II: 9), potem za te, ki živé v čistem devištvu ali v vdovskem stanu cerkve, in za te, ki živé v častnem zakonu kakor tudi za otroke ljudstva Božjega, da bi ne bil zavržen nikdor. Nadalje se moli za mesto (v katerem se daruje mašna daritev) in za te, ki živé v istem mestu; za te, katere pritiska bolezen ali robstvo (hlapčevstvo); za pregnane in te, katere je zadela zapolemba imetja, kakor tudi za potujoče po mokrem in suhem, da bi jim bil Bog zaščetnik, pomočnik in zastopnik vseh. Potem se moli za vse, ki sovražijo in prosledujejo kristijane zaradi imena Božjega, v obče za vse zunanje (pogane) in za zmotivše se, da bi jih Bog spreobrnil k dobremu in pokrotil njih srd. Nadalje se moli za katehumene cerkve, za obsedene in pokoreče se brate, da bi Bog popolnil prve v veri, druge pa rešil od hudega, pokorjenje poslednjih pa odobril ter istim, kakor vsem ostalim (v tekstu „nam“) odpustil grehe. Potem se moli še za ugodno vreme (za odvr-

Ko bi postal dr. Herold minister, to bi dr. Rieger veselilo; ali razmere niso tako ugodne. To pa, da so se šli danes, je važen moment, ki se pripozna na Dunaju. V imenu svojih polit. prijateljev predlaga on skupno izjavo, h kateri predlaga dr. Engel 2 formalni spremembi. Ta resolucija se sprejme, kakor smo jo objavili na čelu lista, in grof Belcredi je izjavil, da o tem sporoči klubom. Po skleneni resoluciji se zaključi konferencija, ki je trajala od 11. ure predp. do konca 3. ure popoldne. Čehi in ostali Slovani štejejo dan te konferencije kot srečen dan.

nenje elementarnih nezdod) in za obilost zemskih plodov, da bi bili vsi zadovoljni z darovi Božjimi ter mogli neprestano slaviti Boga, ki daje hrano vsemu mesu (Ps. CXXXVI, po grškem štetju CXXXV: 25). Naposled se še moli za te, [ki iz opravičljivih vzrokov niso prisotni, da bi Bog vse (pri bogoslužjenju prisotne in neprisotne) ohranil v blaženosti in kot nespremenljive, nedolžne in brez graje v kraljestvu svojega Krista, Boga vseh, združil z bitji, obdarjenimi s čuti in pametjo, in našega Kralja. Kajti (takó sklepa daritev darujoči škof ali svečenik) Tebi pristaje vsa slava, spoštovanje, hvala, čast in poklanjanje, Očetu in Sinu in svetemu Duhu sedaj in vsekdar in vse neprestane neskončne veke vekov.

Potem ko je odgovorilo ljudstvo z „Amen“, in ko je potem na pozdravljenje celebranta z mirom odgovorilo z običajnim „in s tvojim duhom“, pričela je takoj v poslednji opomnji omenjena molitev dijakona z ljudstvom, v katerem se bistveno iz Kanona ponavlja v kratkih in lahko umljivih izrazih; zato jo tukaj v dopolnjenje navedemo. Molitev se glasi: „Zopet in zopet hočemo v pogledu na darovano daritev moliti k Bogu po njegovem Kristu, da bi jo dobrotljivi Bog po priprošnji svojega Krista sprejel na svoj nadnebesni oltar v prijetno dišavo (Ephes. V: 2). — Molimo za cerkev in za ljudstvo; za ves episkopat, za ves dijakonat v Kristu in za služabništvo; molimo za polnost cerkve, da bi Bog varoval vse. — Molimo za cesarja in gosposke, da bi bilo naše položenje mirno, in bi živeli tiho in mirno življenje v vsej blaženosti in poštenosti (Timoth. II: 2). — Spominjajmo se svetih mučnikov, da se udostojimo deleža njih življenja. — Molimo za te, ki so zaspali v veri. — Molimo za ugodno vreme in dozorenje plodov. — Molimo za novo razsvetljene, da se utrdijo v veri. — Hočemo še vsi prositi drug za drugega: podpri nas, o ljubi Bog, s svojim blagohotenjem. — Vstavši (od klečanja) izročimo se Bogu po njegovem Kristu.“

Navedli smo ta del starega Kanona celoten, da bi pokazali, kakó ga je Gregor Veliki znal sestaviti s tem, da je izpustil to, kar je bilo na mestu v prva tri stoletja prosledovanja kristijanov, od Edictum Mediolanense pa se je kazalo brezpotrebno, kakor tudi s koarktácijo vsega ostalega,

potem s tem, da ni samo prvo, ampak tudi peto molitev „Memento etiam“ in šesto molitev „Nobis quoque peccatoribus“ svojega Kanona zložil v kratkih in jedrnatih izrazih; z vsem tem je zvesto podal razmeram svoje dobe še odgovarjajoče skupno vsebino tega nad vse dolgega dela starega Kanona, vrhu tega z imenovanjem papeža, kakor tudi vsakodobnega dijezanskega škofa in posebnost v Rimu češčenih svetnikov omogočil okrajšanje Dyptica živih in mrtvih, katera je čital dijakon na ambonu. Le jedne reči, govoré tu pa tam, ne obseza gregorijanski Canon, dasi se nahaja v starem klementinskem Kanonu, namreč molitev za vladarje (cesarje, kralje, v obče deželske kneze), in za gosposke v obče; no to mnenje smatramo mi neosnovanim.

Uže apostol poganov je zaukazal to molitev¹⁾, in je bila ista vedno običajna ne samo v rimski cerkvi, kakor kaže to brezdvombeno ravno stari klementinski Canon missae, ampak v vseh cerkvah, o čemur soglasno svedočita poleg Tertullijana, Origina in Dijonizija Aleksandrijskega tudi Evzebij Cezarejski²⁾ in Atanazij Aleksandrijski v svoji apologiji

¹⁾ „Prosim vas pred vsem, da naj se opravljajo prošnje, molitve, priporočanja in zahvaljenja za vse ljudi: za kralje in vse oblasti, da bi mirno in pokojno živeli v vsej pobožnosti in čistosti“. (I. Timoth. II: 1, 2).

²⁾ Euseb. Vita Constantini lib. IV. cap. 45.

do cesarja Konstancija; torej se je mogla ta molitev pogrešati toliko manj v gregorijanskem Kanonu. ko se je Gregor Veliki, kljub svoji neupogljivosti v čisto cerkvenem krogu, kazal vedno zvestega in udanega podanika, dà, je po pravici smatral se kot jedna najtrdnjših opor cesarskega prestola. Ako pa vendar pogrešamo to molitev v prepisih gregorijanskega sakramentarja, izvira to odtod, da prihajajo celó najstarejši znani prepisi iz mnogo poznejšega časa, ko so papeži vladali tudi uže v lastnosti deželnih gospodov ali knezov, torej je obsejala molitev za papeža zajedno molitev za deželnega kneza, in je torej poslednja molitev odpadla sama od sebe. Gregorijanski sakramentar pa je bil prvotno kakor smo razložili zgorej, odločen izključno za srednjo Italijo; torej so v razmerno poznih prepisih tega sakramentarja, katere poznamo, kar izpuščali času ne več primerno molitev za vstočnorimske ali bizantinske cesarje, ne da bi jo bili nadomestili z molitvijo za rimsko-nemške cesarje. Sicer pa svedoči učeni kardinal Bona, katerega smo imenovali uže često, da se v mnogih cerkvah do današnjega dne moli za kralja po apostolskem sporočilu; in se je, kakor nam je pristaviti, ta običaj, moliti za vsakodobnega vladarja v Canon missae, specijalno tudi za obseg našega cesarstva odobril po papežu Klementu XIII z brevom od 5. maja 1761 „Flagitavit“, dà, celo v pokrajinah, kjer to ni bilo še običajno. (Dalje pride.)

Mornar.

Nezvesta! bôdi zdrava,
Čolnič po mene plava,
Na barkô kliče strél;
Po zemlji varno hodi,
Moj up je šel po vodi,
Mi drug tē je prevzēl.

Pri Bogu sem obljubil,
Da pred bôm dušô zgubil,
Ko nehal tē ljubiti!
Si desnoj v desno segla,
Pri Bogu si prisēgla,
Mi vedno zvesta bit'.

Morja široka cesta
Peljala mē je v mesta,
Kder lépe děklīce;
Obrazov njih lepota,
Snēg běli njih života
Zmōtila nēsta mē.

Spēt sō se jadra běla
Od južnih sap napēla,
Prinesla mē nazaj.
Děklēta svoj' ga ženō
Sem našel porōčenō,
Prestal sam Bog vē kaj!

Le jadra spēt napnimo,
Valovom sē zrōčimo,
Kak čisto je morje!

Морнар.

(Изъ поэзіи др. Франа Прешёрна).

Незвѣста! бѣди здрава,
Чолнич по мене плава,
На баркѣ кличе стрѣл;
По землѣ варно ходи,
Мой упъ шел по води,
Ми друг тѣ не превзал.

При Богу сем облюбил,
Да пред бѣм душѣ згубил,
Ко нехал тѣ любить.
Си десной в деснѣ сѣгла,
При Богу си присѣгла,
Ми ведно звѣста быть.

Моря широка цѣста
Пеляла мѣ въ мѣста,
Кдер лѣне дѣклица;
Образов нѣх лѣпота,
Снѣг бѣлый нѣх живота
Змѣтила нѣста тѣ.

Спѣт сѣ сѣ ядра бѣла
Од южных сап напѣла,
Принесла мѣ назай.
Дѣклѣта свойга женѣ
Сем нашел порѣченѣ,
Пребил сам Бог вѣ кай!

Ле ядра спѣт напнимо
Валовом сѣ врѣчимо,
Как чисто ѣ морѣ!

Морякъ.

Солгала! Богъ съ тобою!
Плыветъ ужъ челнъ за мною,
На бортъ зоветъ сигналъ.
Моя сплыла ужъ радость,
Тебѣ на сушѣ сладость;
Другой тебя обиялъ.

Предъ Богомъ обиялъ я,
Что лучше бѣ жизнь отдавъ я,
Чѣмъ не тебя любить.
Меня ты цѣловала,
Предъ Богомъ присѣгала
Мнѣ вѣрной вѣчно быть.

Плылъ я по океанѣ,
По всякимъ видѣлъ странамъ.
Красавицъ всѣхъ племенъ;
Ни лицъ ихъ чарованьемъ,
Ни рѣчи обаяньемъ
Я не былъ соблазненъ.

Повезъ корабль тяжелый
Домой свой людъ веселый,
Меня-жъ привезъ на зло.
Ее женой засталъ я
Чужой; — перестрадалъ я,
Одинъ Богъ знаетъ, что!

Вновь паруса натянемъ,
Ввѣряться морю станемъ,
Пока насъ хочетъ несть.

Kaj njemu upat' směmo,
Mornarji dobro věmo,
Děkleťom kaj, — kdo vě?

Ne straši moč viharja,
Ne grom valov mornarja,
Se smrti ne boji;
Spomin v potopě mine,
Ljubezni bolěčine
Vsak dan spěť oživi!

Po morji barka plava,
Nezvěsta bōdi zdrava,
Sto tebě sreč želim!
Po zemlji varno hodi,
Moj up je šel po vodi,
Le jadrajmo za njim! —

Кай нѣму упать смѣмо
Морнарѣ добро вѣмо;
Дѣклатом кай, — kdo вѣ?

Не страши моч вихаря,
Не гром валов морнарѣ,
Са смрти не бои;
Спомин в потопѣ мине
Любозни болѣчине
Всак дан спѣтъ оживи!

По морѣ барка плава,
Незвѣста бѣди здрава,
Сто тебѣ срѣч желим!
По землѣ варно ходи,
Мой уп ѣ шел по води,
Ле ядраймо за нѣм! —

Ламурскій.

Ему въ чемъ вѣрить смѣтъ,
Морякъ сказать умѣтъ;
Дѣвицамъ въ чемъ - кто вѣтъ?

Ни громъ валовъ, ни сила
Бурь, ни въ волнѣ могила,
Вѣдь, не пугаютъ насъ.
Въ потопѣ память сгинетъ;
Любви же жаръ не стынетъ,
А крѣпнетъ каждый часъ.

Корабль отплылъ со мною;
Убила! Богъ съ тобою!
Живи же долго ты!
Тебѣ на сушѣ сладость,
Моя-жъ уныла радость,
За ней плывемъ и мы.

Лаврентій Матѣевичъ Лѣсковецъ.

Par rieči o Kraljeviću Marku.

Nij* junaka nad Kraljević Marka,
Nit korjica nad njegova Šarca.
Davno jesu kazivali ljudi:
Nejma lova bez siva sokola,
Niti boja bez Kraljević Marka.
Spominje se Kraljeviću Marko
Kao dobar đanak u godini.

Kraljević Marko nije izmišljena ličnost, nego je u istinu živio; otac mu je Vukašin, kralj srbski (1371). Ali Kraljević Marko nije — po onom, što je do sada izvjestno — u poviesti toli slavan, koli je u narodnoj pjesmi: Kraljević je Marko samo u narodnoj pjesmi Kraljević Marko, a u poviesti nije nego kraljević Marko.

O Kraljeviću Marku ne pjevaju samo što-kavci, nego i kaj-kavci i ča kavci te i Bugari. Kraljević Marko nije narodni junak samo Srbâ, nego je i Hrvatâ (osobito u Bosni i Herceginu) i Bugarâ i Slovenaca. Kraljević je Marko narodni junak svih Jugoslavena.

Kakov je Kraljević Marko junak u narodnoj pjesmi? — Dobar, milostiv, pravedan, plemenit — o-svetljiv, okrutan, grozan — kakov je morao biti živući u doba, kad se bio boj „za krst častni i slobodu zlatnu“, a protiv „prokletih Turaka“.

Nu Kraljević Marko nije postao narodnim junakom toliko s toga, što je poklao bezbroj „prokletih Turaka“, koliko s toga, što je bio jednakom i biednikom u svih nezgodah i neprilikah štit i spas: „Kraljević se Marko ne slavi, što je bio samo silan i najsilniji junak na svijetu, već što je bio najmilostivija srca i najčestitiji čovjek i brat svojoj braći za svojega vieka“.

U pjesmi o smrti Kraljevića Marka pjeva narod o ljubimcu svojem:

Al mu b'jela odgovara vila:
„Pobratime, Kraljeviću Marko!
Tebi nitko Šarca otet' neće,
Nit ti možeš umrijeti, Marko,
Od junaka, ni od oštre sablje,
Od topuza, ni od bojna koplja —
Ti s'ne bojiš na zemlji junaka:
Već ćeš, bolan, umrijeti, Marko,
Ja od Boga, od starog krvnika“.

A istarski Hrvati okô Pulja (Pola) pričaju o Marku, da nije umro, nego da je samo usnuo —

Biserje i alemovi.

Sokô mudrac.

Leti sokô preko Sarajeva,
Ište hlada, gdje će hladovati;
Nadje jelu usred Sarajeva
I pod jelom bunar vode hladne,
Na bunaru Sumbul-udovicu
I djevojku, rumenu ružicu.
Misli sokô, koju bi ljubio,
Sve je misli u jednu smislio:
„Volim zlato malo pobrdjato

Entzwei' und gebiete! tüchtig Wort.
Verein' und leite! besser Hort.
Göthe.

Nego srebro od nova kovato*.
Pa on ljubi Sumbul-udovicu.
Ljuto kune djevojka Ružica:
„Sarajevo, cvalo, ne rodilo,
Kakov adet u tebi postaje!
Momci ljube stare udovice,
A udovci djevojke ružice.“

Djevojačke kletve.

Liepo ti je rano uraniti,
U prozorje, kada slavulj poje.

Slavulj viče: „Ajđ na vodu, milče!
 Il' na vodu, ili u livadu!
 U livadi bunar vode hladne,
 Kraj bunara djetejina trava,
 Na travici list papira biela,
 Na papiru sitno slovo piše:
 Sitno slovo, ali žalovito:

„Griehota je djevojku ljubiti,
 Obljubiti, pak ju ostaviti,
 Jer su teške djevojačke kletve:
 Kad prokune, do neba se čuje,
 Kad uzdahne, samom Bogu žao,
 Kad zaplače, i zemlja se trese.“

Privedio dr. L. K. Trnoplesar.

Rusko pravopisanje za učeće se.

Spisal Александръ Ильичъ Ельсинъ, poslovenil dr. Jenko.

(Dalje).

V besedah pa na еръ, tudi tujih, se glasnik *e* tega suffiksa izgovarja kakor *ě*; n. pr. волонтеръ, парламентаръ, актеръ, фразеръ, суфлеръ, itd.

О р о м н я. V besedah офицеръ, кавалеръ, инженеръ se glasnik *e* pod udarjenjem izgovarja čisto, primerno svoji črki, in ne kakor *ě*

V neударjenih zlogih je glasnik *e* za kakoršnim koli soglasnikom v izgovarjanju jednak glasniku *u*; n. pr. перо (se izgov. пирó), тебѣ (se izgov. тибѣ), маленький (se izgov. малѣнькій), пѣпѣнька (se izgov. пѣпѣнька) хорóшенькій (se izgov. хорóшенькій), itd.

Glasnik *u*. V udarjenih in neударjenih zlogih se glasnik *u* za soglasniki, razvun *u*, izgovarja čisto, primerno svoji črki; n. pr. лицо (licó), сила (sila), глина, ширина, житель, чистый, искра, itd.

Glasnik *u* za *u* v udarjenih in neударjenih zlogih je v izgovarjanju jednak glasniku *ы*; n. пр. цыркъ (se izgovarja цыркъ), акцизъ (se izgov. акцызъ), акация (se izgov. акация); пропорциональный (se izgovarja пропорциональный), аукционъ (se izgov. аукцыонъ), itd.

Glasnik *o*. V udarjenih zlogih se glasnik *o* za vsemi soglasniki, brez razločka, izgovarja čisto, svojim glasom, primerno svoji črki; n. пр. столъ (stol), водка (vódka) балованный, трущóба, óсень, óзеро, itd.

V neударjenih zlogih je glasnik *o* za vsakim soglasnikom v izgovarjanju jednak glasniku *a*; n. пр. столы (se izgov. стали), вода (se izgov. вадá), горóхъ (se izgov. гарóхъ), молодóй (se izgov. маладóй), говорить (se izgov. гаварить), itd.

О р о м н я. Omeniti je treba, da neударjeni glasnik *o* sploh in redno ni enak glasniku *a*. Jednakost glasnika *o* z glasnikom *a* velja samo za ta slučaj, kedar stoji neударjeni *o* pred udarjenim zlogom besede, obratno pa, kedar stoji neударjeni *o* za udarjenim zlogom besede, se izgovarja *o* kakor tak; n. пр. морóзъ (se izgov. марóзъ), солóма (se izgov. салóма), хорóшó (se izgov. харашó), гóлосъ (se izgov. гóлосъ, in ne голасъ), слáдость (se izgov. слáдость, in ne слáдасть), трéзвость (se izgov. трéзвость, in ne трéзвась).

Glasniki *y*, *ы*, *ю* (*u*, *ui* *ju*). V udarjenih in neударjenih zlogih se glasniki *y*, *ы*, *ю*, za vsakim soglasnikom, izgovarjajo čisto, vsak primerno svoji črki; n. пр. дубъ (dub), дубóкъ (dubók), рука (ruká), ручка, быть, бывать (buvatj),

колыбѣль (kaluibélj), дюжина (djúžina), любóй (ljubój), itd.

О р о м н я. V besedah, izvirajočih od glagolov искать, играть, имать s pristavki възъ, разъ, розъ, объ, отъ, подъ, съ se *u*, ako stoji na čelu korena, izgovarja kakor *ы* pod vplivom predstoječega *z*; n. пр. обыскать (se izgovarja обыскат), розыскъ (se izgovarja рóзыскъ), обыграть (se izgov. обыгратъ), розыгрышъ (se izgovarja рóзыгрышъ), подымать (se izgov. подымать), itd.

О р о м н я. Iz tega pravila so izvzete besede na енѣшь, ышко, ako udarjenje takih besed pada ne na suffiks енѣшь, ышко, ampak na predstoječi zlog; n. пр. дѣтѣнышъ (se izgov. дѣтѣнушъ), зѣтѣнышъ (se izgov. зѣтѣнушъ), найдѣнышъ (se izgov. найдѣнушъ), пѣрышко (se izgov. пѣрушко), солнышко (se izgov. солнушко), зѣрнышко (se izgov. зѣрушко), itd.

Glasnik *ѣ*. V udarjenih in neударjenih zlogih se glasnik *ѣ* za soglasniki razvun *u*, izgovarja mehko, kakor *e*, v besedi день; n. пр. дѣдъ (déd), вѣдать (védatj), обѣщание, встрѣчать, itd.

О р о м н я. Izvzete so iz občega pravila naslednje besede s tem, da se v njih glasnik *ѣ* pod udarjenjem izgovarja kakor *ě*; n. пр. гнѣзда, (se izgov. гнѣзда, gnjózda), звѣзды (se izgov. звѣзды), сѣдла, (se izgovarja сѣдла), цвѣль (se izgov. цвѣль), приобрѣль (se izgov. приобрѣль), надѣванъ (se izgov. надѣванъ), смѣтка (se izgov. смѣтка), вдѣжка (se izgov. вдѣжка, vdevalna igla), позѣвывать (se izgov. позѣвывать), надѣвывать (se izgov. надѣвывать), запечатлѣтъ (se izgov. запечатлѣтъ).

Glasnik *ѣ* za *u* v udarjenih in neударjenih zlogih je v izgovarjanju enak glasniku *э*; n. пр. цѣлый (se izgovarja цѣлый, celui), цѣлковый (se izgov. цѣлковый, celkovuij), цѣна (se izgov. цѣна, cená), драгоцѣнный (se izgov. драгоцѣнный), itd.

Glasnik *э*. V udarjenih in neударjenih zlogih se glasnik *э* izgovarja trdo, primerno svoji črki; n. пр. этотъ (étot), поэтому (paétomu), эхо (ého), этáжъ (etáz), эгоизмъ (egoizm), itd.

Glasnik *я*. V udarjenih zlogih se glasnik *я* izgovarja čisto, primerno svoji črki; n. пр. принять (se izgov. prinjátj) тяжесть (tjážestj), яблоко (jábloko), itd.

О р о м н я. Iz tega pravila so izvzete naslednje besede, v katerih se udarjeni *я* izgovarja kakor *e* (jó): ея, нея (se izgov. еѣ, неѣ), запягъ (se izgov. запрѣгъ), трясъ

(se izgov. трѣсь), впрягъ (se izgov. впрѣгъ), потрясъ (se izgov. потрѣсь). V nedol. nakl. gl. запрячь se glasnik *я* izgovarja kakor *е*: запрѣчь.

V neudarjenih zlogih pa je glasnik *я* jednak v izgovarjanju glasniku *е*; n. pr. ящикъ (se izgov. емщикъ, jem-ščík), клянётся (se izgov. кленётся), объявить (se izgov. обьевить, abjevitj), потянуть (se izgov. потенуть, patjenútj), тяжёлый (se izgov. тежолый, tježolui), itd.

О р о м н я. V glagolni končnici *ся* je glasnik *я* v izgovarjanju jednak glasniku *а*, celo v preteklem času naslednjih glagolov: браться (se izgovarja брацца, bracca), гнаться, дожидаться, зваться, рваться, начаться, виться. нажиться, литься, напиться, взяться, заняться (tudi z drugimi pristavki), клясться in родиться, in v nedol. nakl. glagolov v obče, pri čemur se *ь* opušča v izgovarjanju: начаться (se izgov. начатся), начался (se izgov. началса), itd.

Izgovarjanje soglasnikov pred in za glasniki v zlogih besed.

Soglasniki *к, л, м, н, р, с, т, ф, х, ц, ч, ш, щ, о* nahajajoči se v zlogu pred ali pa za glasnikom, se izgovarjajo jasno, vsak primerno svoji črki. Soglasniki *л, м, н, р* se nazivljejo *plavnimi*, ostali pa *jasnimi* soglasniki.

Soglasniki *д, в, з, ж, з*, nahajajoči se v zlogu pred glasnikom, se izgovarjajo jasno, primerno svojim črkam; ako se pa nahajajo v zlogu za glasnikom, se izgovarjajo nejasno, odlomljeno, neprimerno svojim črkam. Zato se te črke nazivljejo nejasnimi soglasniki.

Soglasniki *л, м, н, р*. Plavniki *л, м, н, р*, zraven jasnih ali pa nejasnih, in obratno, se izgovarjajo čisto, jasno, vsak primerno svoji črki; n. pr. полный, комната, выборный, ясный, весло, ведро, долбить, борса январь, весна, верба, разорвать, лесной, подь небомъ, надь луной, подь москвой, подмазать, оть руки, отражать, изморозь, изгородь, обвалъ, разбортъ, раздвинуть, покупка, обыскивать, itd.

Soglasniki *к, н, с, т, ф, х, ц, ч, ш, щ, о*. Jasni soglasniki zraven nejasnega soglasnika *з* se izgovarjajo primerno svojim črkam; n. pr. отворить, свести отвѣтъ, цвѣтъ, почва, швея, къ востоку, оть васъ itd.

Soglasniki *к, с, т, ф*. Ako je prvi iz dveh jeden poleg drugega stoječih glasnikov jasni (*к, с, т, ф*), in drugi nejasni (*д, в, г, ж, з*), je jasni v izgovarjanju jednak nejasnemu, t. j. izgovarja se, kakor da bi bil nejasen, neprimerno svoji črki; n. pr. отдать (se izgov. оддаты), сберечь (se izgov. зберечь), просьба (se izgov. прозьба), оть долговъ (se izgov. оддолговъ), съ добромъ (se izgov. здобромъ), къ дѣлу (se izgov. гдѣлу), афганецъ (se izgov. авганецъ), i. t. d.

Soglasnik *к* je jednak soglasniku *х* samo v dveh besedah, namreč: кто in нѣкто (se izgov. хто in нѣкто).

Soglasnik *ч* pred *н* je v izgovarjanju jednak soglasniku *ш*; n. pr. конечно (se izgov. конѣшно), молочный (se izgov. молóшный), башмáчникъ (se izgov. башмáшникъ), Никитична (se izgov. Никитишна), itd.

О р о м н я. Soglasniku *ш* je soglasnik *ч* jednak še v sledečih besedah: что, нѣчто in ничтó (se izgovarja што нѣшто in ништó), что́бы in что́бъ (se izgovarja штóбы in штóбъ).

Soglasniki *д, в, з, ж, з*. Ako je prvi iz dveh jeden poleg drugega stoječih soglasnikov nejasen (*д, в, з, ж, з*), in drugi jasen (*н, ф, к, т, с*), je v izgovarjanju nejasni jednak jasnemu, namreč: *д* soglasniku *н*, *в* soglasniku *ф*, *з* soglasniku *к*, *д* soglasniku *т*, *ж* soglasniku *ш*, *з* soglasniku *с*; n. pr. корóбка (se izgov. корóпка), лáвка (se izgovarja ла́вка), лóдка (se izgov. лóтка), лóжка (se izgov. ло́шка), гла́зки (se izgov. гласки), вставáть (se izgov. фставáть), обхвátить (se izgov. опхвátить), изсушítь (se izgov. иссушítь), петрóвский (se izgov. петрóфский, ковкíй (se izgov. кóфкíй), обстáвить (se izgov. опстáвить) подступáть (se izgov. потступáть), надь собóй (se izgov. нать собóй), предь тобóй (se izgov. преть тобóй), изъ трубы (se izgov. иень трубы), itd.

Nejasni soglasniki (*д, в, з, ж, з*) so na koncu besede pred *ъ* ali pa *ь* jednaki odgovarjajočim jasnim; n. pr. лóбъ (se izgov. ло́пъ), прорубь (se izgov. прорупь), кровь (se izgov. крофь), голубь (se izgovarja голупь), кругъ (se izgov. крукъ), гóродъ (se izgov. гóротъ), ножъ (se izgov. ношъ), рѣкъ (se izgov. рѣшь), рѣжте (se izgov. рѣшьте), гладь (se izgov. глать), глáдьте (se izgov. глáтьте), предстáвь (se izgov. претстáфъ), сглазь (se izgovarja зглась), зглазьте (згласьте), обнаружь (se izgov. обнарушь), обнаружьте (se izgov. обнарушьте), itd.

V pristavkih ali pritklinah *дез, воз, вз, из, низ, раз, роз, чрез, через* je soglasnik *з*, ako stoji v besedi neposredno pred jasnimi soglasniki (*к, н, т, ф, х, ц, ч, ш, щ*), v izgovarjanju jednak soglasniku *с*; n. pr. разкáтъ (se izgov. раскáтъ), разпóрка (se izgovarja распóрка), бѣзтолочъ (se izgov. бѣстолочъ), разфрантíться (se izgov. расфрантíться), возхóдитъ (se izgov. восхóдитъ), изчѣзнутъ (se izgovarja исчѣзнутъ), разшáркаться (se izgov. расшáркаться), разшѣдрíться (se izgov. расшѣдрíться), низхóдитъ (se izgov. нисхóдитъ), изцѣлíть (se izgov. исцѣлíть), вскормíть (se izgov. вскормíть), вѣпахáть (se izgov. вспахáть), встряхнуть (se izgov. встряхнуть), рóзпись (se izgov. рóспись), безполéзный (se izgov. бесполéзный), черезчуръ (se izgov. чересчуръ), разскáзь (se izgovarja расскáзь), рóзсыпь (se izgov. рóссыпь), безхарáктерный (se izgov. бесхарáктерный), itd.

О р о м н я. Soglasnik *з* se pred *ъ* na koncu besede izgovarja ali kakor *к*, ali pa kakor *х*; n. pr. друтъ (se izgov. друхъ ali па друкъ), сапо́гъ (se izgov. сапо́къ ali па сапо́хъ), itd.

О р о м н я. Soglasnik *з* v sredi besed pred *к* ali pred *т* se izgovarja kakor *х*; n. pr. нóгти (se izgov. но́хти), лѣгкíй (se izgov. лѣхкíй), itd.

Soglasnika *з* in *с* pred *ж* ali *ч* sta v izgovarjanju jednaka soglasnikoma *ж* ali *ш*; n. pr. за́жжáть (se izgov. за́жжáть), изжáрить (se izgov. ижжáрить), сжечь (se izgov. сжечь).

жеч), счѣтъ (se izgov. шчѣтъ), перевозчикъ (se izgovarja перевозчикъ), размножить (se izgov. 'размножить), визжѣтъ (se izgov. вижжѣтъ),

V besedah na *ежъ, ажъ* se teh suffiksov soglasnik *ж* izgovarja primerno svoji črki; n. pr. *этажъ* (етаж, фуражъ, платѣжъ, крадѣжъ, грабѣжъ, itd.

O r o m n j a. Beseda *дождикъ* se izgovarja: *дожжикъ*.

O r o m n j a. Končnice *аго, ого, яго* in *его* se izgovarjajo *аво, ово, ево (jevo)*; n. pr. *великаго* (se izgovarja *великаво*), *простого* (se izgov. *простово*), *нынѣшняго* (se izgov. *нынѣшнево*), *нашего* (se izgov. *нашево*), itd.

O r o m n j a. Besede *журавъ, рубъ, корабъ, сердце,*

солнце поздно дождь, дождливый, узцы, уѣздный, грустный, извѣстный, окрѣстность, кавказскій, французскій, петербургскій, праздникъ in *праздный* se izgov. tako: *журавъ, корабъ, рубъ, сердце, солнце, поздно, дождь, дождливый, узцы, уѣздный, грустный, извѣстный, окрѣстность, кавказскій, французскій, петербургскій, праздникъ, празный*.

O r o m n j a. Zveza soglasnikom *тк* in *дк* je vi zgov. jednaka zvezi soglasnikov *чк*; n. pr. *вѣтскій* (se izgov. *свѣцкій*), *кадѣтскій* (se izgov. *кадѣцкій*), *посадскій* (se izgov. *посацкій*) *шведскій* (se izgov. *швѣцкій*), *персидскій* (se izgov. *персицкій*), itd.

(Dalje prih.)

S Svetčevega banketa.

Kakor smo sporočili zadnjikrat, bilo je na tej slavnosti, katere se je ali osebno ali v duhu udeležilo naobraženstvo iz domovine in zunaj nje, bilo je, pravimo mnogo stvarnih govorov. Dr. Tavčar je povdarjal, da na banketu zbrani niso prišli delat prepira, pač pa veselit se, da se v Slovencih nahaja še — kakor zelena oaza sredi paščave — blagotvorna družba, do koje do sedaj niso še sezali ljuti valovi vsakdanjega prepira. Zjedinjamo tudi ugovor, da bi se prepir sejäl tudi v našo družbo, družbo sv. Cirila in Metoda, ki je oprta na pravo versko in pravo narodno podstavo. Kdor je nasprotnik tej družbi, sovražnik je torej naši katoliški veri in sovražnik tudi naši slovenski narodnosti. Zbrani soglašajo s slavlencem Svetcem, da nam je braniti dve svetinji, vero in narodnost; kjer je večja nevarnost, tam naj je tudi večji odpor. Nikdar pa se ne sme vera uporabljati proti narodnosti, in nikdar ne narodnost proti veri. Po tem načelu se lahko ravna posvetni in duhovski stan; to načelo nas je tudi združilo pri tej slavnosti. To načelo končno zmaga, in govornik želi časa, ko ne bode več prepira med nami, je li vera ali narodnost v večji nevarnosti, temveč ko bomo vedeli, da ni ne ta ne ona v nevarnosti. S to željo napije v slavo in čast slovenski domovini, ki naj bi ostala na deblu Slovanstva zelena veja do vekov dni.

Dr. Majaron napije Hrvatom, ki so poleg Slovanov v obče še posebe bratje Slovencem, in to sosebno po geografskih mejah, katerih prav za prav ni med obema narodoma. Oba naroda čuvata drug drugega v borbah, in bile bi borbe ne bile uspešne, ako bi si ta dva naroda ne pomagala drug drugemu. Takó je v stoletjih potrjena in utemeljena naša zajednica, več nego bratska vzajemnost obeh narodnostij. Zato Slovenci, kedar so zbrani, se spominjajo tudi hrv. naroda in njegove domovine, s koje se od davna dopolnjuje in se hoče tem bolje dopolnjevati i slovenska domovina.

Potem ko odzdravi dr. Amruš z govorom, ki smo ga doslovno priobčili v zadnji številki, poprime besedo dež. posl. g. Iv. Hribar. Ta je naglašal z drugimi govorniki, da med vero in narodnostjo ne more biti boja, in slovenska inteligencija se tudi ni nikdar zagrešila proti tej kardinalni točki narodnega programa; kdor trdi drugače, govori neresnico. Vsi dobro vemo, da narodnost je danes v 1000 krat večji nevarnosti nego vera.

Žal, da nekaterniki dokazujejo nasprotno in proglašajo narodnostno vprašanje kot inferijorno ali celó kot nedopustno. Sv. Ciril in Metod sta najboljša svedoka, kakó se živo rodoljubje dá zlagati z živim verskim čustvom. Dokazi zato so v še daljši prošlosti. Spasitelj naš, ki je poznal bede vseh narodov, razplakal se je pred vsem nad *svojim* narodom. To nas uči glasno in jasno, da je naša dolžnost, delovati in trpeti pred vsem za *svoj* narod. Imamo svečenikov, ki se ravnaajo po zgledu Spasiteljevem; na slovanskem jugu se ponajamó z vladiko Strossmayerjem, ki najlepše združuje verski poklic z najiskrenejšim rodoljubjem. Na Hribarjev predlog so zbrani navdušeno sklenili odposlati Strossmayerju naslednjo brzojavko: „Na Svetčevem banketu sakupljeni rodoljubi sa svih strana slovenske domovine štujúc u Preuzviš. Vašoj *apostola harmoničnoga sklada između vjere i narodnosti* izriču Preuzvišenosti Vašoj najdublje svoje počitanje. U ime sto i osemdesetorice prisutnih. Dr. Ferjančič, predsednik“.

Po predlogu slavljenca se je med tem nabralo za družbo sv. Cirila in Metoda 203 gld., in je došlo 20 gl. še posebe od treh neprisotnih rodoljubov.

Koroški slovenski posestnik G. Wutti se nato oglasi in v lepih besedah izraža pomen, ki ga ima družba sv. Cirila in Metoda za koroške Slovence.

Urednik „Nove Soče“, g. Adr. Gabršček je v daljšem, lepem govoru najprej pozdravil zbrane v imenu Slovencev goriške dežele, kazal je, da na Goriškem se zaveda narod svoje veljave kot varuh najzapaadniše slovenske in avstrijske meje, da mu je v narodni borbi pred očmi časní in večni blagor, da se pa pri tem narod ravno po svoji vesti. Ako bi se pa na Goriškem Slovencem pri takem delu stavljale kake zapreke, ako se bodo kovale proti nam kakoršnekolet spletke, bodisi od tujih nasprotnikov ali *domaćih nemirnežev* in nezadovoljnežev, onda cela zavedna Goriška skoči na noge, kakor jeden mož, da odločno odbije take neplemenite nakane... Današnja slavnost bode tam na Goriškem zavednemu prebivalstvu v veliko tolažbo in zadoščenje za vse, kar smo v zadnjih časih neprijetnega slišali in doživeli. Pridružujemo se današnjim slaviteljem prvaka Svetca, ki je bil zadnji čas krvavo žaljen. Krvavo je bila žaljena družba sv. Cirila, žaljen je bil njen prvomestnik Toma Zupan, nje podpredsednik Svetec, njen

tajnik Ant. Žlogar in njen vrli zagovornik Ant. Koblar; žaljeni smo bili vsi, ki za to družbo živimo in gorimo. Ti, ki smo bili na I. slov. kat. shodu, smo bili žive priče o onem krvavem užaljenju. V zadoščenje dvigne govornik čašo v čast in razcvit naše šolske družbe in napije se posebno tudi odličnemu vodstvu njenemu.

G. V. Ribnikar, nadučitelj, predsednik „Zaveze slov. učiteljev“, je odbijal napade na učiteljstvo. Rekel je: Slovensko učiteljstvo trudilo se je in se še bode v šoli in povsod za narodovo izobražbo in vzgojo. Na kat. shodu se je naglašalo, da je pri vzgoji novih učiteljev treba misliti na krščanski značaj, katerega sedanje učiteljstvo nima. Sedanji učitelji smo torej brezumni, odpadniki od one sv. vere, katero nas je slov. mati učila, naročala ljubiti. To ni resnično. Slov. učiteljstvo je bilo in bode vedno verno. Vsaj vse slov. učiteljstvo pričenja in završuje vsak pouk z molitvijo, podpira veroučitelje pri vseh verskih vajah, da, ves pouk uči o vsemogočem Bogu, brez vere si slov. učiteljstvo še vzgoje in pouka misliti ne more. Ako nastaja tu pa tam navskrižje med učiteljem in veroučiteljem, ne nastaja to zastran vere, ampak iz drugih vzrokov. Učitelji ostanejo kljub napadom narodu zvesti; mladino bodo vzgajali in učili, kakor slov. mati, katera vendar še ni brezverska. Učitelji bodo učili narod, ki bode veren, značajan, delaven in odkritosrčen, ki spozna pšenico od ljulike, ki bode ločil prave učitelje od lažiprorokov!

Dr. Gregorin, spregovorivši v imenu tržaških Slovencev, je povdarjal, da je poslednje jako užalil napad na družbo sv. Cirila in Metoda ter na njeno vodstvo, in to tem tem bolje, ker vidimo v društvu sv. Cirila in Metoda ono društvo, ki je namenjeno reševati v prvi vrsti leto za letom lep broj nedolžne naše dece od požrešnega moloha *potujčevanja*, katero društvo nam je torej braniti, kakor punčico v očesu. Ako mi vstrajamo v hudem našem boju na Tržaškem, nadejamo se, da dobimo iz središča Slovenije vsak čas ne le zadostno moralno, temveč tudi materialno podporo, ako pridemo v nevarnost, da omagamo. Radi tega smo žalostni opazovali v zadnjem času nesrečni domači razpor na Kranjskem, ter je naš strah za narodni napredek in za našo šolsko družbo došel do vrhunca po glasovitem napadu na poslednjo in njene voditelje. Ta napad pa je imel ravno nasproten uspeh, ko je spojil razne stranke in stranke v harmonično in impozantno manifestacijo, ki *bodi* predhodnica trdnješe organizacije in boljše bodočnosti slovenske. Radujoči se tega uspeha I. kat. shoda in postanka združene nove ali prav za prav preporojene stare narodne stranke, želimo tržaški Slovenci le to, da bi današnja manifestacija ne bila le posamičen pojav, da bi združena narodna stranka ne bila le negacija nasprotne nam stranke, da bi naše združenje ne bilo le mehanično, ampak organsko, iz pravega narodnega preverjenja izhajajoče plodno združenje.

Župan Peče iz Starega Trga zahvalil se je v imenu udeležnikov predsedniku slavnostnega odbora dr. Ferjančiču in celemu odboru za prirejenje te krasne manifestacije, in s tem je bil završen oficijalni del banketa.

Iz mnogoštevilnih brzojavnih pozdravov navedemo samo nekoliko. Dr. Rački, kanonik, slavni jugoslovanski učenjak, je brzojavil: „Današnjoj svečanosti pridružuje se u duhu, želeći podpun uspeh u slovenskom narodu društvu, stojećem pod zaštitom slavenskih apostola,

tih uzor-učitelja vjere i ljubavi k narodu. — Klub neodvisne stranke v Zagrebu: Borba slovenskoga naroda, te predstraže slavenstva južnoga, pod zastavom slavenskih apostola, proti bratskim saušešcem. — Prof. Vamberger iz Karlovca (med drugim): Vašo (Svetčeva) narodno zastavo zapuščajo le efijalte in sveti hram, ki ga Vi in Vaši somišljeniki zidate za narodni obstanek in njegovo boljšo bodočnost, sežigajo le herostratje. — Drž. pols. Nabergoj: Slava Svetcu, junaku, kateri ima pogum braniti jedino pravi slovenski program proti izdajstvu! — Dr. Rojic, dež. poslanec, iz Gorice:... energično „naprej“ proti izdajalcem, ki negledé na svoj poklic in prisego, pripravljajo slovenski narod ob „narodnost“ in ob „katoliško vero“. — Dr. Vitezić v ime Krčkih Hrvata:... pristajemo na izjavo, koju ćete danas usvojiti u prilog ujedinjenja naroda. — Gregor Einspieler:... priznanje za vzorno vodstveno delovanje družbe sv. Cirila in Metoda, rešiti Koroške Slovence, mogoče le po združenem delovanju *duhorne in posvetne* gospode in po nadaljnjem delovanju družbe sv. Cirila in Metoda, ki nam je potrebna, kakor ribi voda. — S Podravlja na Koroškem: „S potrjim srcem obžalujemo in obsojamo postopanje kat. shoda proti družbi sv. Cirila in Metoda proti Svetcu in odboru. Družba je za nas Koroške Slovence velikega pomena. Ona je vzbudila narod v naših goratih krajih k novemu življenju... Družba je na Koroškem glavni steber vsega narodnega življenja... — „Vesna“ z Dunaja: „Duh vzajemnosti, odločnosti in napredka, ki navdaja današnje narodno skupščino, vodi v bodoče vsikdar glavo in ude našega naroda!“ — Dunajski velikašolci: Odločno protestujemo se posebno proti ukrepom I. slov. kat. shoda gledé visokih šol ter proti napadom na družbo sv. Cirila in Metoda. Uverjeni, da današnji shod narodnih voditeljev in zaupnih mož stori vzajemno zvezo narodnih strank v vseh slov. deželah, kličemo: Naprej neustrašeno za narod in njega prava!“ Županstvo z Nabrežine v daljšem brzojavu dokazuje neizogibno potrebo in dolžnost, da se držimo vsaj do skrajnosti omejenega oktoberskega programa od l. 1890, za kateri so se bile zavezale vse stranke, torej tudi ta, ki mu je postala na I. kat. shodu nezvesta. Katehet St. Korenič v Zagrebu povdarja v listu pomen družbe sv. Cirila in Metoda, veseli patrijotičkih namer Slovencev, a „duša nas boli, kad čujemo i vidimo, kako neprijatelji toliko zaprieka stavljaju našoj braći u njihovom narodnom razviku“. — Mnogo rodoljubov iz Nabrežine: Vedite, če zatiraš v Slovencih narodnost, duši šivero. Naše geslo bodi: Bog in narod nerazdružena“.

„Slov. Narod“ je napolnil več celih strani samo s ponatisom telegramov; toliko jih je došlo. Vsi pripoznavajo zasluge Svetčeva, vzorno delovanje družbe sv. Cirila in Metoda ter odločno obsojajo napade na za služeno vodstvo in družbo, zateč zajedno preobrata n bolje po današnjem banketu. Pomenljivo je, da so izjave odposlali ne samo raznovrstni naobraženci se posebno županstva s podpisi. Primorska, se posebno Trst in njegova okolica, potem Koroška, se posebno rezko govore, kar je naravno, ker tu čutijo najbolj pomen družbe sv. Cirila in Metoda, kakor tudi razpor, ki se širi s Kranjskega dalje. No, Svetčeva slavnost je bila taka, da se njeni nasprotniki zvijajo pod njo; doslej so trešili laži o njej ali pa rabili puhle fraze. Moralni pomen te slavnosti nadkriljuje moč zlobnosti!

Ruske drobtinice.

Съ міру по ниткѣ, голому рубѣху.

Okrožnica ministra nar. prosvéščenija omejuje število učiteljev (in učiteljic) v mestnih in selskih ljudskih šolah. V Rusiji so namreč učitelji svobodni od vojaščine, in so neki iskali te službe samo za to, da dobé to prednost ter so časi služili celó zastoj. Po tej novi naredbi v jednorazrednicah bode samo jeden učitelj pa jeden veroučitelj, ako število učencev ne presega 40. Ako jih je več, morajo se odkrivati vsoporednice ali paralelke tako, da uči v vsaki paralelki po jeden učitelj. A veronauk uči v vseh razredih samo jeden. Ako bi potrebovali več učiteljskih sil, naznačujejo se izredni učitelji, ki pa so svobodni od vojaščine.

Zanimivo je, da France Nouvelle je bila priobčila nedavno mnogo neresničnega o razmerju med rusko-poljsko duhovčino in rusko vlado: Poljaki so bili tu pravi mučeniki. Sedaj pa piše isti list proti „klevetnikom Rusije“, da ruska vlada le objedinjuje razne narode v državi tako, kakor vsaka druga vlada. Ne dopušča pa, da bi pod krinko vere se gojile separatistiške težnje. Vera da je še vedno važen faktor, delujoči proti vladinim nakanam, ali to ni vera, ona vera udanosti osodi, katero udanost pomirljivi papež Lev XIII. naravnost zahteva kot krščansko dolžnost. Ta vera da je mari le neko ozkosrčno galikanstvo, ki se meša v vse narodne zadeve in goji nasprotje proti središnji ali osrednji vladi. V bitnosti da duhovščina poljska premalo spoštuje Rim in njegovo pomirljivost.

Čitatelji razsodijo lahko, da-li se moti francoski časopis?

V „Ruski Starini“ za mesec okt. t. l. nahajamo prezanimivo lastnoročno „zapisko“ carja Nikolaja kanclerju grofu Nesselrode. Pisal je car početkom novembra 1853. l., ko se je uže jasno videla

sovražnost zapadnih držav proti Rusiji. Car tu razvija misli, kako bi imeli postopati, da se reši vstočno vprašanje Rusiji in Slovanstvu na korist. Ali teh mislij so se bali carski „sovetniki“, in nastala je — — krimska vojna. Car je videl, da Anglija vse obrača tako, da bi v slučaju pada turške države imela za se največo korist.

Mislil je car, da bi Anglija bila, celó pripravna stopiti na čelo državam, ki bi hotele osvoboditi turške kristijane, da bi po tem te nove kristijanske države bile orodje proti Rusiji. Za to je hotel Nikolaj uže tedaj objaviti vsem državam, da je nastopil čas za osvobojenje turških kristijanov, da se pa Rusija po možnosti odreka uže naprej vsakih osvojitvev. Države naj bi se zjediniile in vkupno osvobodile kristijane. Razni kristijanski narodi naj bi si po tem izbrali po svoji volji izmed sebe svoje vladarje. Car je mislil, da bi taka objava državam imela velik vtis ter bi zabranila, da Anglija ne bi mogla očito vojevati za Turčijo. Med turške kristijane naj bi takoj šli ljudje, ki bi proučili njihov položaj in prave težnje. Iz Moldavije i Vlaške naj bi poklicali brzo najbolj razsodniše može iz bojarov in duhovnikov, ker bi jim objavili carjeve namene. — Nesselrode je predstavil carju diplomatske težave, ki bi nastale, ko bi se hotel oživotvoriti carjev namen, ter je zmagala njegova — boječnost. Nesselrode je mislil, da ne sme izzivati vstaj turških kristijanov: naj raji čaka, da vstanejo sami; saj takó izzivanje bi konservativni Evropi ne bilo po volji. — Zgodovinsko razvijanje vstočnega vprašanja od krimske vojne do Berolinskega kongresa je že znano in gotovo poučno. C.

Ogled po slovanskem svetu.

a) slovenske dežele:

Bar. Winklerju so se pred odhodom v Gorico poklonila Ljubljanska slovenska društva in so mu priredila bakljado. Jednako so se predstavila razna društva novemu dež. predsedniku bar. Heinu. Ta jim je odgovarjal slovenski, zagotavljajoč, da bo postopal nepristranski. Slovenski člani konservativnega kluba pa se menda vendar čudijo, da je naslednik Winklerjev v Ljubljani Nemeč, a ne Slovenec.

Delegatu Spinčiču so priredili hrvatski in slovenski dijaki v Beču, ko se je vrnil iz Budapešte, srčno ovacijo, izrazivši mu s tem priznanje na požrtvovalnem delovanju.

„**Bralno društvo** za Kozino in okolico“ so osnovali rodoljubi; naj bi je obilo podpirali, da se utrdi!

„**Nabrežina**“ je pevsko društvo, katero so zasnovali nabrežinski rodoljubi; gojilo bode slovensko petje posebe in slovensko v obče.

Pri Sv. Ivanu pri Trstu so otvorili v dan Vseh svetnikov svoj „Narodni dom“, prvi v tržaški okolici. Kaplan Šašel je v slavnostnem govoru povdarjal slogo med duhovenstvom in narodom. Udeležili so se slavnosti tudi okoličanski svečeniki in se povoljno izrazili se o veselici, kakor posvetni naobraženci, došedši sosebno iz Trsta.

Slovensko-amerikanska društva naj bi se združila v skupno zvezo, „Slovensko Jednoto“, — takó nasvetuje Rev. F. Sušteršič v „Amerik. Slovencu“ od 14. okt. t. l. Pravi, da sedaj je kakih 10 slovenskih društev v Ameriki, ali ločena da zmorejo malo v gmotnem pogledu. Dokazuje, da so potrebna sosebno katoliška društva, ker bi pomagala prirejati tudi misijone. V Pensilvaniji je 2000 Slovencev,

ne da bi bili imeli kedaj kak misijon, to pa zato ne, ker ni posredovalnega društva. On kaže na pomen društev v narodnem in socialnem pogledu, in tako imajo vse druge narodnosti v Ameriki svoje Jednote, a Slovenci so doslej brez njih. „Amer. Slovenec“ utegne pospeševati primernišo organizacijo med Slovenci v Ameriki. No, organizacija na podstavah, kakoršne veljajo za slovenska društva v domovini, utegne sicer zaprečiti prenaplo raznarodovanje, ali zabrani ga vendar ne. V Ameriki bi se Slovenci, Čehi, Hrvatje in Poljaki rešili jedino s pomočjo: 1) cirilometodijske cerkve, 2) s cirilico v literaturi, kolikor je morejo razvijati ond. Cirilometodijsko cerkev bi si mogli organizovati, ker v Ameriki ne straši še panslavizem ne od strani diplomacije, ne od slovanskih nasprotnikov v obče. Pri izseljencih galiških Rusov bi se mogli „latinski“ Slovani učiti organizacije v cerkvi in v šoli. Misijonarji, ako hočejo v resnici skrbeti za vero in narodnost slovanskih izseljencev, naj premišljujejo stvar zaresno, drugače bodo sedanji napor in vspehi samo začasni; to velja celó v verskem pogledu, toliko bolj pa v narodnostnem. Sicer bode trdnjava vere, v smislu katoliške vere, zares trdna in trajna med Slovani ameriškimi, ki so došli v Ameriko z latinsko cerkvijo in latinico, le pod uslovjem, če si ti Slovani zagotové in utrdé svojo narodnost, in to je zopet možno najbolj ali, pravilniše, jedino s slovanko organizacijo v cerkvi in šoli.

b) ostali slovanski svet.

Ruski cesarjevič, ki je bil šel na Grško, vrne se sedaj preko Italije in Avstrije v Rusijo; naš cesar mu

pošlje mu na jug do meje dvorni vlak, s katerim se pripelje 12. t. m. na Dunaj. Tu ostane na cesarskem dvoru 1 dan in bo njemu na čast prirejen velik diner.

Državni proračun totranske polovine cesarstva za l. 1893. znaša: stroškov 608,684.794, dohodkov pa 609,572.085, torej bi preostajalo 887.794; preostanek je manjši od lanskega za 1,119.282 gld. Za ministerstvo bogočastja in nauka je določeno 24,642.060, za pravosodstvo 21,803.171, za kmetijstvo 15,928.871, za trgovinstvo 117,141.438, za državni dolg 151,695.074. Opomnimo, da za ministerstvo prosvetljenja je določenih dohodkov 6,177.597, v katerih je gotovo velika vsota, sestavljena iz raznoterih šolnin, in ta šolnina zadeva čisto uboge, kakor bogate. Če odbijemo te dohodke od stroškov, daje se iz skupnih dohodkov od več nego 600 milj. gld. za ministerstvo bogočastja in nauka le 17,874.463 gld. To pa je jako malo, in če pomislimo, da od teh stroškov pripada največ za potrebe viših šol. zavodov itd., vidimo, da za prosveto širših mas odleti razmerno malo. Ministerstvo kmetijstva ima celó okolo 14.000.000 dohodkov, torej se iz skupnih stroškov za isto potrosi še manj. Največ požre državni dolg (čez 150 1/2 milj. gld.), za njim sledé skupne zadeve (107,396.774 gld.)

Finančni minister sam, predloživši skupni proračun, je rekel med drugim: Proračun stroškov raste. Pred vsem so temu vzrok rastoče vojne potrebe. Uže lani sem rekel, da to naraščanje ni še pri kraju; rastlo bode še. Dokler trajajo sedanje političke razmere, ne more tudi nikdor (Poslušajte!) zavirati tega naraščanja, in mi moremo, kakor so razmere danes, svoj cilj videti jedino v tem, da se vsaj ne več nego velik del narodnega naraščanja dohodkov porabi v namene vojnega proračuna. To naraščanje nastaja za skupni vojni proračun, ali tudi za deželno brambo. Potem je povedal, da dohodkov od loterije je proračunjenih 750.000 gld. manj, to da je obžalovati s stališča finančnega ministra, odobravati pa s stališča socijalne etike ali pravstvenosti. On meni, da le po tej poti bode možno polagoma odpraviti malo loterijo, ker ljudstvo, ki je privajeno igrati, bi se lotilo drugega igranja, ko bi bili odstranili nakrat to loterijo. Le polagoma dojdemo do tega, da se množice bodo opirale jedino na zaslužek poštenega dela, in to bi bil velik socijalno-etiški vspeh.

V gosposko zbornico je poklical cesar 21 novih členov. Levici jih pripada 9, središču 4, oziroma 5, desnici 7, med temi 3 Poljaki, 2 češka veleposestnika princ Ferd. Lobkoviz in grof Sylva Tarouca, Dubrovničan conte Vojnovič, bivši čl. kluba Hohenw., in konservativec dvorni svetnik Weiss. Grof Taaffe desnice ni dopolnil niti s toliko členi, kolikor jih je umrlo. Sedaj je v gosposki zbornici na desni 79, na levi 49 in v sredi 43 členov. Vlada prodre tukaj, kakor hoče, a vidi se, da se tudi pri sedanjem imenovanju nagiblje k levici.

Vit. pl. Waser, dosedanji predsednik dež. nadsodišča v Gradcu, je stopil v pokoj in je dobil red železne korone prve vrste. Na njegovo mesto je imenovan Ivan grof Gleispach. O prvem kaže prošlost, kak je bil; Slovencem ni bil naklonjen; o drugem vedó doslej, da je dober jurist, drugega pa ne. Nemška levica vidi, da se imenujejo na visoka mesta, s katerih se uraduje tudi za slovensko naseljenje, zaporedoma uradniki nemške krvi. Ko je bil poleti imenovan na razmerno višo stopinjo, ste nemška liberalna in nacionalna stranka vznemirjala nemško občinstvo po vseh avstrijskih, poleg tega tudi po zunanjih nemških listih; slovenski členi konservativnega kluba pa gledé na sedanja visoka imenovanja menda ostanejo tam, kjer so; še barantali ne bodo, kakor nemški levčarji z novo valuto.

Dr. Khon Teodor, rojen l. 1845, ljubljaneček pok. kardinala Fürstenberg, je izvoljen Olomuškim nadškofom. Minister Gautsch je bil šel kot cesarski komisar v Olomek k volitvi. Navajajo, da po 300 letih je ta prvi škof ki ni iz plemstva. Novi nadškof, kakor kaže uže ime, je židovskega rodu; njegov oče je prodajal robo po hišah, oženil se s Čehinjo, pred žinitvijo se dal pa krstiti, in iz tega zakona je sedaj nadškof Olomuški.

Razstava vezenj češkoslovanskih v Parizu. Osrednje društvo „L' Union centrale des arts decoratifs“ je priredilo razstavo ženske umetnosti v Parizu; traja od avgusta 4 mesece. Program obseza: 1. kroje, 2. okrase, 3. gospodarstvo (mize, stole, lonce itd.); 4. in 5. način, toaletne, 6. obraze, ki predstavljajo delovanje žen. Prvi krat na tujem, udeležili so se tudi Čehi te razstave, na kateri imajo svoj paviljonček. Slovaki so na svoje predmete postavili napis, da so „veja naroda češkoslovanskega, po jeziku in kulturi z njim združena, prebivajoč na Ogerskem“. To je bilo potrebno zaradi tega, ker Madjari mnogo tega, kar je slovaškega ali v obče slovanskega, označujejo kot svojo svojstvenost, in tekmujejo s Čehi tudi na tej razstavi. Češki oddelek ima napis „broderies tchécoslaves“. Kritika francoska jako ugodno sodi o češkoslovanski umetnosti.

Podporno društvo za Črnogorce v čeških deželah se je zasnovovalo pod predsedstvom češkega pisatelja in publicista Holeček-a.

Dunajsko vseučilišče. Prošlega poletja je bilo na tem vseučilišču 3783 rednih, 1136 izrednih, skupno 4919 dijakov. Iz zunanjih držav je bilo največ medicincev, takó iz Rusije 81, iz Srbije 34, Bolgarije 18, iz Amerike 78. Filozofski oddelek jako propada, bilo jih je 359 rednih in 102 izrednih poleg 192 farmacevtov; največ je medicincev, 1704 rednih in 606 izrednih, potem pridejo juristi: 1510 rednih in 225 izrednih; na bogosl. oddelku 210 rednih in 11 izrednih. — Na modrosol. oddelku predavajo v pričetem šolskem letu: dr. Vatroslav Jagić: „Zgodovinsko-metodološki uvod v učenje slovanskega jezikoslovja“ (4 ure na teden), potem „odbrane oddelke (Punkte) iz slovnice različnih slovanskih jezikov“ (2 uri) in Vaje v slovanskem semenišču (2 uri); — priv. docent dr. K. Štrekelj: „Motion, Diminution und Comparation in den slavischen Sprachen“ (1 uro); — priv. docent dr. Fr. Pastrnek: „Staroslovanska slovnica“ (3 ure); — dr. Fr. Müller: Primerjevalna slovnica indogermanskih jezikov (2 uri); — priv. doc. dr. Jos. Sklenar: Primerjevalna slovnica indoevropskih jezikov (2 uri). — **N o v e j š i j e z i k i.** Učitelj trd. Menčík: Oblikoslovje češkega jezika s praktičnimi vajami (3 ure); vaje v slogu in pravopisu (2 uri); čitanje „Slavý dcera (Kollarjeva), z uvodom. — Zgodovina se predava le kot avstrijska, ne pa o pojedinih narodih naše monarhije; jedno predavanje razteza se „o narodih avstro-ogerske monarhije“. Če pomislimo, da imajo ti narodi stoletne zgodovine tudi v dobah, odkar pripadajo našemu cesarstvu, pride na vsak teh narodov v enem in istem predavanju jako malo na vrsto (in to v 2 urah na teden!). Še slabše pa je na juristiški fakulteti; tu ni niti sledu o kakem slo-

vanskem pravu, pač pa je več predavanj o zgodovini nemške države in nemškega prava, o zasebnem nemškem pravu, o nemškem zakonskem in nas'edstvenem pravu. Slovani imajo v obče svoja zgodovinska, nasledstvena in zasebna prava; ta prava so posebe razvijali in razvili tudi Slovani našega cesarstva, a vendar ni stolice na Dunaju, ki bi bila namenjena tem pravam. Na dalje so razvijali Slovani v obče in tudi avstro-ogerski Slovani specifiške gospodarske sisteme, ki so dostojni in primerni dopolnjevati občo ekonomijo zapadnih narodov in celó dopolnjevati sedanje zapadne socijalistiške in socijalne teorije; a vendar ne zdi se vredno, da bi se stolica za zgodovino slovanske par excellence socijalne ekonomije ustanovila le jedna stolica na glavnem vseučilišču avstro-ogerskih narodov! To opuščanje ni ne v interesu znanosti, ne v interesu vladne politike in najmanj v interesu pospeševanja prave socijalne, sedaj bolj ali manj aktualne politike. Namesto toliko važnih predavanj navedeno je n. pr. predavanje: *Darstellung und kritik der socialistischen Wertlehre* (mit bes. Rücksichtnahme auf Robertus und Marx); predava priv. doc. dr. Iv. pl. Komorzynski; uže to, da se tu posebe pošteva Marx, vidi se, da predavanje ne pošteva uže dozorele teorije, pač pa teorijo, katero je za vselej izpodmaknila kritika.

Takó vidimo, da se ne pošteva na tem vseučilišču niti slovanska umetnost, katera je vendar uže po zgodovinskih raziskovanjih in sedanjem delovanju v smislu zgodovinskih tradicij dozorela in bogata dovolj vsaj za jedno predavanje o njej. Takó ne ustreza Dunajsko vseučilišče zadačam, katere bi imelo izvrševati kot središčno učilišče za vse narode cesarstva, med katerimi je večina slovanskega naseljenja, zastopanega po velikem številu dijakov, tudi na Dunajski univerzi.

Na Ogrskem je nastala ministerska kriza, kakor so dijo, na prvem mestu zaradi demonstracije proti spomeniku Hentzijevega, torej proti skupni armadi; na zunaj pa kažejo, kakor zastran cerkvenega vprašanja. No, za Slovane ostane vse pri starem, naj pride na vrsto kakoršna vlada koli.

Ruska Poljska. Po priobčenjih Varšavskega statističkega komiteja je znašalo skupno naseljenje ruske Poljske koncem 1891. l. 8,188.148 duš, od teh je bilo 1,134.268 Židov, t. j. 13.9%. Po mestih je 56.6% Židov — v Varšavi 33%, na kmetih pa 7.6%. V severozapadnih gubernijah Grodno, Kovno, Vilna je 20% Židov; proti jugu pojema gostost židovskega naseljenja.

Književnost.

Družba sv. Mohorja razpošilja za l. 1892. naslednje knjige: 1. „Jeruzalemski romar.“ Opisovanje sv. dežele in svetih krajev. Po svetem opazovanju in zanesljivih virih napisal dr. Frančišek Lampe. 2. „Šmarnice naše ljube Gospé presvetega Srca.“ II. knjiga. Spisal Janez Volcič. 3. „Domači zdravnik“ po naukih in izkušajah župnika Kneippa. Sestavil. Val. Podgorec, duhovnik krške škofije. 4. „Naše škodljive rastline v podobi in besedi.“ Opisal Martin Cilenšek, profe-

sor na dež. gimnaziji v Ptuj. I. snopič. 5. „Slovenske večernice za pouk in kratek čas.“ (46. zvezek). Tu je razpravica dr. I. Sketa „40 letno književno delovanje društva in družbe sv. Mohorja“. V 40 letih je bilo skupej 693.861 členov, ki so prejeli 4.104,274 knjig. 6. Koledar Družbe sv. Mohorja za l. 1893.

Letos se je pomnožilo število členov za 5856 in znaša skupno 57.703 družabnikov. Goriška nadškofija šteje 6160 členov, krška škofija 4703, lavantinska 19244, Ljubljanska 23077, Tržaško-Koprška 2651, sekovska 303, somboteljska 211, Zagrebška 477, Senjska 168; razni kraji 191, Amerika 286; med vsemi je 837 dosmrtnih in 56866 letnih členov.

Letos je došlo odboru blizo 60 različnih spisov, katerih se je mnogo odobrilo in sprejelo. Za l. 1893 se pripravljajo te knjige: „Jeruzalemski romar“, „Življenja srečen pot“, „Kitajci in Zamorci“, Naše škodljive rastline v besedi in podobi, „Slovenske večernice“ (47. vz.), Koledar za l. 1894. Odbor razpisuje, kakor običajno 210 gld. za 6 krajših izvirnih povestih, vsakej po 35 gld. darila, in 140 gld. za 4 poučne spise razne vsebine, vsakemu tudi po 35 gld. darila.

Dohodkov je bilo od 1. avg. 1891 do 1. avg. 1892. skupej 65585 gld. 13 kr., stroškov pa 65.577. gld. 83 kr. Vsa matična glavica znaša do 1. avg. 1892. gotovine 22.402 gld. in v obligaciji 200 gld., ki je na obresti zavarovana v družbinih hišah in tiskarni.

Novi člani se sprejemajo do konca febr. 1893; vpisovalne pole z denarjem vred naj se pošljejo do 5. marca 1893 družb. blagajniku v Celovec.

Letos se je začel zidati „Dom družbe sv. Mohorja“, potem ko so se odstranile razne težave. V novem domu bo mogla družba hitreje tiskati svoje knjige in jih poprej razpošiljati.

Družba sv. Mohorja dela Slovencem vso čast, in drugi slovanski narodi jo omenjajo sebi v zgled in posnemanje. Odbor se vede takó pravilno v mejah zakonov, da mu niso prišli še do živega; a nakane, da bi izpodkopali to društvo Slovencem, ponavljajo se vedno očitne. Nemškim in ital. šovinistom je celó ta najskromnejša družba preveč „panslavistiška“. To merilo nasprotnikov najbolje označuje položenoje slovanskega naroda!

Spomini na znamenite može slovenske. Čital Vatroslav Holz 9. aprila 1892. v Tržaški „Slovanski Čitalnici“ Str. 128 v 16. V Trstu. Založil Maks Cotič, Tiskarna Dolenc 1892. V uvodu pravi g. Holz: Na poti nemirnega življenja — sem v teku 30 let spoznal po obliči vse odličnejše naše pisatelje in pesnike, slikarje in podobarje, skladatelje in glasbenike, — vse glasovite naše politike in rodoljube — občeval sem z vsakim teh znamenitih mož posebe osebno, po večkrat in o različnih prilikah. In taka je; na Slovenskem ni moža, ki bi si bil na lastne oči ogledal krajev in ljudi bolje, nego pisatelj teh „Spominov“, v katerih so navršeni po abecednem redu navedenih vrst rodoljubi slovenski. V bolj ali manj kratkih črticah označuje Holz svoje može, vzbujajo spomine še živim rodoljubom ter podaja mnogo zanimivega, kar je doživel jedino on. Knjižica je dobro došla, in je le obžalovati, da se je tiskala v premalo odtisih; naj bi jo g. Holz, drugače Slovencem znan tudi kot „Kretanov“, pomnožil in izdal v drugo.

Česky Lid. Sbornik věnovaný studiu lidu českého v Čechách, na Moravě, ve Slezsku a na Slovensku. S 6. zvezkom završuje svoje I. leto in obseza med drugim: Prispevky ku poznání tělesné povahy obyvatelstva v severozápadních Čechách. Podává dr. I. Matiegka. (Dokončení). — K nazvo-

slovi našeho dialektu. Podává dr. Jan Jakubec. (Dokončení). — Zpravy archaeologické. — Malované šatníky z Turnovska. — Kancional Jana Drašnera, kantora doberského. — Narodní písně z Chodska. Podává Ian Fr. Hruška. — Česká literatura folkloristická do r. 1890. Podává Ferd. Patek. (Dokončení). — Slavnostní pokrmy a obřady moravských Hornáku. Sebral M. Běna. — Potem sledě poročila o spisih, časopisih, literatura in razne vesti. Vrhru tega je mnogo ilustracij med razpravami.

Izšel je tudi I. zvezek II letnika in obseza med ostalim: O složení nekolika hradišt jihočeských. Piše dr. Ian N. Woldřich. — Kout dle obyčejův a pověr lidu moravského. Popsal F. Bartoš. — O lidových krojích na moravském Slovanstvu. Piše prof. Jos. Klavna. — Slovenský spev vtakov. Podává Jos. L. Holuby. — Statek i chalupa na Chodsku. Podle skutečnosti a podle zprav hodnověrných pametniku napsal Ian Fr. Hruška. — Komédie o Františku, dceři krále anglického, tež o Hönzičkovi, synu kupce londýnského. Prosto narodní divadlo. Podává I. Karasek. — Obraty melodické v lidové písni. Piše Leoš Janáček. — O masopustě. Ze sbírek zaslaných „Českému Lidu“. — Raznovrstna poročila, kakor v 6. in vseh zvezkih, vrhu tega kakih 30 ilustracij.

Opomnimo, da se zbira okolo izdavanja „Českého Lidu“ cela vrsta prvih českih pisateljev, ki se bavijo z živimi in mrtvimi starinami; poleg tega se udeležuje s prispevki naobrazenstvo češko v obče, ker za nabiranje narodnega blaga ni potreba posebnega sposabljanja, pač pa za razdelovanje in presojevanje. „Český Lid“ se je takoj prvo leto razširil povsod, kjer bivajo Čehi, a tudi med drugimi Slovani, ker vidijo, koliko notranje vrednosti imajo po „Česk. Lidu“ priobčevani spisi českib znanstvenikov strokovnjakov. Pri vsem tem, da šteje letnik 644 str. vel. 8 na trdnem lepem papirju in kakih 100 večih ali manjih slik, stoji na leto vendar le 4 gld. Naročnina se pošilja: Fr. Šimaček v Praze, Jeruzalemska ul. 11.

Českému Lidu sta dva urednika: Dr. Lubor Niederle (Praha, Ječna ul., 29), redaktor časti anthropologické a archaeologické; dr. Čeněk Žibrt (Praha, Vyšegrad, na Slupi, 12) pa redaktor časti kulturné-historické a etnografické.

Český katalog bibliografický za rok 1891 (nove vrste, letnik (III. Sestavila Jos. Springer in Jos. Jerman. V Prazi, založil „Spolek česko slovanských knihkupeckých učetních. 1892. V tem katalogu so vse knjige češke, tiskane 1891., in je torej poučen tudi za vse druge Slované.

Umělecký promysl na Retrospektivní vystavě roku 1891. Napsal dr. K. C. Mytil. Oddelek češke jubilejne razstave, kateri je predmet temu spisu, je spadal k najzanimivšim in važnišim te razstave, predstavljal je od stoletja do stoletja tisoč let staro zgodovino češke obrtne umetnosti.

Ottovy Laciné knihovny narodní sta izšla sedaj 40—41 snopič, ki obsežata konec čtiva „Na utěku“ in začetek nove „Ježišek“ od Pedra A. de Alarcon, predložene s španskega. Snopič stoji 10 kr., 13 snopičev 1.30 in se dobiva pri založniku I. Otto v Prazi in v vseh knjigarnah. Prvi snopič se razpošilja brezplačno na ogled.

Slovanské vyšívání. (Slavische Stickmuster, Broderie slave). Serie II. I. Šima Vydáva F. L. Papelka v Jaromeři. Cena 20 kr. Prvi zvezek, o katerem smo poročali lani, je stal 30 kr; za ta zvezek je cena znižana, a krasni

vzorci so tudi v tem zvezku, zares vredni, da se uvajajo v narodne šole.

Славянское Обозрѣніе za meseca julij in avgust t. l. kaže po zunanjem celo knjigo, katera od str. 229—496 obseza razne razprave, na koncu pa posebe še 31 str. leposlovnega berila. Razprave: I. Викторъ Ивановичъ Григоровичъ въ Казани (съ портретомъ). — М. II. — скаго. — II. Римско-нѣмецкая имперія Гогенцоллерновъ и Греко-славяне (продолженіе). — Сремца. — III. Изъ переписки кн. В. А. Церкаского и Н. А. Милютиня. Реформа учебной части въ Царствѣ Польскомъ. — А. Б. — IV. Изъ исторіи славянскаго общенія (П. J. Шафарикъ и Ѳ. М. Бодянский). — К. Ѳ. Сумцова. — IV. Чехъ о славянскомъ вопросѣ Т. Д. Флоринскаго. — VI. Воспоминанія объ А. А. Потебнѣ. (Окойчаніе). — В. И. Харціева. — VII. Иоаннъ Григоріевичъ Наумовичъ. — Червонорусъ. — VIII. Лѣтопись. Ту je med drugim razgovor: Novi momenti v borbi z germanizmom Čehov in Slovencev. — A. B. — IX. Pisma iz slavyanskijh zemelj. Jedno je izmed Slovencev. — X. Галицко-русская политика послѣднихъ лѣтъ. — XI. Общественный школьный союзъ. — А. А. Пашкова. — XII. Библиографія. — XIII. Смѣсь. — XIV. Приложение (razno leposlovno čtivo). — Tudi ta zvezek „Сл. Об.“ svedoči, da ni bilo na slovanskem obzorju doslej takega časopisa, ki bi pošteval takó temeljito in dalekosežno vse Slované v pojedinosti in skupnosti; mi opozarjamo posebe na spis Rimsko-nemška imperija Hohenzollernov in Grko-Slavjanov, ki v nadaljevanju razkriva in dokazuje načrte in namere Hohenzollernske dinastije. Jednako priporočamo pazljivo čitanje tega, kar se nadaljuje pod zaglavjem „Letopis“, kjer se presoja kulturno in nacijsionalnopolitiško gibanje pojedinih slovanskih narodov in teh tujih narodov in držav, ki so v kakoršni koli zvezi s Slovanstvom. Opozarjamo zajedno, da je dr. Murko v 9. in 10. števu t. l. „Ljub. Zvona“ prav pristranski, da ne rečemo nedostojno, sodil o vrednosti „Сл. Обоз.“, ko se mu je zdelo kar pometati s tem, kar je najgloblje premišljeno in največje veljave, a je naposled priporočal nekaj ruskih revij po vrsti, katera more ugajati zapadnikom v obče in sedanjemu političskemu napravljenu srednje Evrope posebe. Čitateljem, ki bi naleteli na to priporočilo dr. Murkota, povdarjamo, da list, ki ga postavlja on na prvo mesto, ima za pravo Slovanstvo najmanj veljave, ker se ravna popolnoma po smislu teh, kateri bi radi potopili Slovanstvo v germaniskem morju, katero, ako se obistinijo načrti novega „evangeljskega cesarstva“, bode se ve da dovolj veliko za potop slovanskih in še kakage drugega naroda. Kakó bi se Slovani rešili tega novega vesoljnega potopa, to kaže in dokazuje sedaj najbolje „Слав. Обоз.“, in to je za to izdanje najbolje priporočilo in v pogledu na raznovrstno zbegavanje slovanskih narodov po tujih vplivih sedaj še posebno tolažilo in krepilo. Slovincem, ki niso še obupali nad sedanostjo, in ki želé, da bi se povzdignili nad duševno bedo na domačih tleh, priporočamo z nova „Слав. Обоз.“, katero stoji za celo leto do nas 10 gld. a. v., za pol l. 5 gld. in za četrt l. 3 gld. Naroča se n. pr. pri Valečku v Prazi. pri L. Hartmannu v Zagrebu ali pa po Herucu & Co. (Hevckij 74) v Petrogradu.

„SLOVANSKI SVET“ izhaja 10. in 25. dan vsakega meseca. Cena mu je za zunanje naročnike za celo leto 4 gld. za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. Za dijake in ljudske učitelje stoji celoletno 3 gld. 60 kr., poluletno 1 gld. 80 kr. in četrtletno 90 kr. — Posamične številke se prodajajo po 18 kr. — Naročnina, reklamacije in dopisi naj se pošiljajo F. Podgorniku v Trstu, ulica Farneto št. 44.